

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ

Πόροι για αστυνομικές ακαδημίες και σχολές αστυνομίας

2025

Τόμος 1

ΔΙΑΤΟΜΕΑΚΟ ΦΥΛΛΟ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ

Πόροι για αστυνομικές ακαδημίες και αστυνομικές σχολές

2025

ΤΟΜΟΣ 1
ΔΕΛΤΙΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν έργο είναι ευθύνη του/των συγγραφέα/συγγραφέων και δεν αντανakλούν απαραίτητα την επίσημη πολιτική του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η αναπαραγωγή αποσπασμάτων (έως 500 λέξεων) επιτρέπεται, εκτός από εμπορικούς σκοπούς, εφόσον διατηρείται η ακεραιότητα του κειμένου, το απόσπασμα δεν χρησιμοποιείται εκτός πλαισίου, δεν παρέχει ελλιπείς πληροφορίες και δεν παραπλανά με άλλο τρόπο τον αναγνώστη ως προς τη φύση, το πεδίο εφαρμογής ή το περιεχόμενο του κειμένου. Η πηγή του κειμένου πρέπει πάντα να αναφέρεται ως εξής: «© Συμβούλιο της Ευρώπης, έτος έκδοσης».

Όλα τα άλλα αιτήματα που αφορούν την αναπαραγωγή/μετάφραση του συνόλου ή μέρους του εγγράφου πρέπει να απευθύνονται στη Διεύθυνση Εκδόσεων και Οπτικής Ταυτότητας Συμβουλίου της Ευρώπης F-67075 Strasbourg Cedex ή publishing@coe.int.

Όλη η άλλη αλληλογραφία σχετικά με το παρόν έγγραφο πρέπει να απευθύνεται στο Τμήμα Ρομά και Ταξιδιωτών, Συμβούλιο της Ευρώπης, F-67075 Strasbourg Cedex France
E-mail: roma.team@coe.int

Σχεδιασμός εξωφύλλου και σελιδοποίηση: Τμήμα Εκδόσεων και Οπτικής Ταυτότητας, Συμβούλιο της Ευρώπης

Φωτογραφία εξωφύλλου: Shutterstock

© Συμβούλιο της Ευρώπης, Δεκέμβριος 2025
Τυπώθηκε στο Συμβούλιο της Ευρώπης

Ο όρος «Ρομά και Ταξιδιώτες» χρησιμοποιείται στο Συμβούλιο της Ευρώπης για να καλύψει τη μεγάλη ποικιλομορφία των ομάδων που εμπίπτουν στο πεδίο δράσης του Συμβουλίου της Ευρώπης σε αυτόν τον τομέα: αφενός

α) Ρομά, Σίντι/Μανους, Καλέ, Καάλε, Ρομανίτσαλς, Μπογιαίς/Ρουντάρι, β) Βαλκάνιοι Αιγύπτιοι (Αιγύπτιοι και Ασκάλι), γ) ανατολικές ομάδες (Dom, Lom και Abdal) και, από την άλλη πλευρά, ομάδες όπως οι Ταξιδιώτες, οι Yenish και οι πληθυσμοί που ορίζονται με τον διοικητικό όρο «Gens du voyage», καθώς και άτομα που αυτοπροσδιορίζονται ως Τσιγγάνοι. Το παρόν αποτελεί επεξηγηματική υποσημείωση και όχι ορισμό των όρων Ρομά και/ή Ταξιδιώτες. Συντάχθηκε από την Joanna Perry και επιμελήθηκε η καθηγήτρια Zoë James, PhD. Η Joanna Perry είναι ανεξάρτητη σύμβουλος που ειδικεύεται στην υποστήριξη εθνικών αρχών και διεθνών οργανισμών για τη βελτίωση της αντιμετώπισης των εγκλημάτων μίσους, της ρητορικής μίσους και των διακρίσεων. Η καθηγήτρια Zoë James, PhD, είναι καθηγήτρια εγκληματολογίας στο Πανεπιστήμιο του Πλύμουθ. Τα κύρια ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στην εξέταση του μίσους από κριτική σκοπιά, με ιδιαίτερη έμφαση στις βλάβες που υφίστανται οι Τσιγγάνοι, οι Travellers και οι Ρομά.

Περιεχόμενα

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΔΕΛΤΙΑ	5
ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ	7
Εισαγωγή και ιστορικό	7
Τι είναι τα εγκλήματα μίσους και η βία κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών;	8
Η αποτελεσματική διερεύνηση και δίωξη των ρατσιστικών εγκλημάτων: Βασικά στοιχεία.	8
Σημαντικά στοιχεία που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη οι εθνικές προανακριτικές αρχές.	9
Ορισμός και καταγραφή ρατσιστικών περιστατικών.	9
Προσδιορισμός πιθανών εγκλημάτων μίσους: χρήση δεικτών προκατάληψης.	9
Βασικές ερωτήσεις για την περιγραφή σχετικών πληροφοριών	10
Άμεσες και διεξοδικές έρευνες.	12
Υποστήριξη και προστασία των θυμάτων.	12
Αναγνώριση και αντιμετώπιση της διατομεακότητας.	12
Αντιμετώπιση του φυλετικού προφίλ.	12
Ενθάρρυνση των κοινοτήτων Ρομά και Ταξιδιωτών να καταγγέλλουν περιστατικά ρατσιστικής βίας.	13
ΔΙΑΤΟΜΕΑΚΟ ΦΥΛΛΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΠΡΟΤΥΠΟ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ	14
Οδηγίες για εκπαιδευτές.	14
Αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών.	14
Ρίζες του αντιτσιγγανισμού Πρότυπο διαφάνειας	18
Οδηγίες για τους εκπαιδευτές.	18
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ	21
Εκπαίδευση με γνώμονα το τραύμα.	21
Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.	21

ΣΧΕΤΙΚΑ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑ

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο) έχει εκδώσει αρκετές αποφάσεις σχετικά με την έλλειψη αποτελεσματικών ερευνών, συμπεριλαμβανομένης της

αδυναμίας διερεύνησης πιθανών ρατσιστικών κινήτρων σε σχέση με καταγγελίες για κακομεταχείριση, αστυνομικές επιχειρήσεις ή φυλετικό προφίλ των Ρομά και των Ταξιδιωτών. Ορισμένες από αυτές τις αποφάσεις εξετάζονται επί του παρόντος από την Επιτροπή Υπουργών, η οποία εποπτεύει την εφαρμογή μέτρων σε εθνικό επίπεδο για την πρόληψη της επανάληψης παρόμοιων προβλημάτων.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας εποπτείας της εφαρμογής των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με τους Ρομά και τους Ταξιδιώτες, η Επιτροπή Υπουργών έλαβε υπόψη τα σχετικά μέτρα που έλαβαν οι αστυνομικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των αλλαγών στη νομοθεσία και την πρακτική, αλλά κάλεσε περαιτέρω τις εθνικές αρχές να συνεχίσουν και να εντείνουν τις δράσεις τους και να παρέχουν στοχευμένη κατάρτιση, ενισχυμένα μέτρα ανάπτυξης ικανοτήτων και δραστηριότητες ευαισθητοποίησης για την αστυνομία και τους εισαγγελείς σε σχέση με την ταξινόμηση, τη διερεύνηση και τη δίωξη των εγκλημάτων μίσους, συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων με ρατσιστικά κίνητρα.

Η σύσταση [CM/Rec\(2024\)4](#) της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους

προτείνει να συμπεριληφθούν υποχρεωτικά μαθήματα σχετικά με τα εγκλήματα μίσους στα προγράμματα σπουδών των αστυνομικών ακαδημιών.

Η [Διεύθυνση Ρομά και Ταξιδιώτες](#) υποστηρίζει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή νόμων, πολιτικών, προγραμμάτων και μέτρων, ώστε να διασφαλίζεται ότι τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα ανθρώπινα δικαιώματα εφαρμόζονται αποτελεσματικά από την αστυνομία και ωφελούν πραγματικά τους Ρομά και τους Ταξιδιώτες.

Ένας κρίσιμος παράγοντας στην εκπαίδευση των αστυνομικών για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών είναι η διασφάλιση μιας συστηματικής προσέγγισης στην επαγγελματική ανάπτυξη. Μια βιώσιμη λύση θα ήταν η ενσωμάτωση των σχετικών προτύπων του Συμβουλίου της Ευρώπης και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στα προγράμματα σπουδών των αρχικών ή ενδοϋπηρεσιακών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της αστυνομίας.

Αυτά τα ενημερωτικά δελτία έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν τους εκπαιδευτές και τους επιμορφωτές της αστυνομίας να ενσωματώσουν τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τα εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο κατά των Ρομά στα υπάρχοντα προγράμματα κατάρτισης που προσφέρονται από την αστυνομία και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (αστυνομικές ακαδημίες, αστυνομικές σχολές).

ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το παρόν ενημερωτικό δελτίο βασίζεται σε σημαντικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και σε άλλα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης για να παρουσιάσει:

- ▶ τη φύση και τον αντίκτυπο της ρατσιστικής βίας κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών
- ▶ τα βασικά στοιχεία μιας αποτελεσματικής έρευνας, συμπεριλαμβανομένης της έννοιας των δεικτών προκατάληψης και του τρόπου με τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αποκάλυψη εγκλημάτων μίσους κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών
- ▶ τη σημασία της καταγραφής των εγκλημάτων μίσους και της συλλογής αναλυτικών δεδομένων
- ▶ τη σημασία της οικοδόμησης της εμπιστοσύνης των Ρομά και των Ταξιδιωτών στην αστυνομία.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο) κρίνει σταθερά ότι η διάκριση λόγω της πραγματικής ή της αντιληπτής εθνικότητας ενός ατόμου αποτελεί μορφή φυλετικής διάκρισης σύμφωνα με το άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (η Σύμβαση). «Η φυλετική διάκριση είναι μια ιδιαίτερα επιζήμια μορφή διάκρισης και, λόγω των επικίνδυνων συνεπειών της, απαιτεί ιδιαίτερη επαγρύπνηση και έντονη αντίδραση από τις αρχές. Για τον λόγο αυτό, οι αρχές πρέπει να χρησιμοποιούν όλα τα διαθέσιμα μέσα για την καταπολέμηση του ρατσισμού, ενισχύοντας έτσι το όραμα της δημοκρατίας για μια κοινωνία στην οποία η πολυμορφία δεν θεωρείται απειλή, αλλά πηγή εμπλουτισμού» (*Paketova και άλλοι κατά Βουλγαρίας*, 2022, παράγραφος 152).

Η δήλωση της Επιτροπής Υπουργών σχετικά με την αύξηση του αντιτσιγγανισμού και της ρατσιστικής βίας κατά των Ρομά στην Ευρώπη υπογραμμίζει τις αυξανόμενες ανησυχίες για την αύξηση της ρατσιστικής βίας που στοχεύει τις κοινότητες των Ρομά σε όλη την Ευρώπη. Εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) και άλλων οργάνων του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν διαπιστώσει ότι οι Ρομά και οι Ταξιδιώτες αντιμετωπίζουν καθημερινά κινδύνους

ρατσιστικής βίας στο πλαίσιο του διαδεδομένου αντιτσιγγανισμού και των διακρίσεων. Στη Γενική Σύσταση Πολιτικής αριθ. 13 για την καταπολέμηση του αντιτσιγγανισμού και των διακρίσεων κατά των Ρομά, η ECRI δηλώνει ότι «ανησυχεί βαθιά για την αύξηση των πράξεων βίας κατά μεγάλου αριθμού Ρομά και για την υπερβολικά συχνή ατιμωρησία των δραστών».

Τέτοιου είδους βία μπορεί επίσης να συνοδεύεται από τον κίνδυνο ή τον αναγκαστικό εκτοπισμό και καταστροφή περιουσίας που ανήκει σε κοινότητες Ρομά (*Μολδαβία (αριθ. 2) και άλλοι κατά Ρουμανίας*, 2005· *Burlva και άλλοι κατά Ουκρανίας*, 2018· *Paketova και άλλοι κατά Βουλγαρίας*, 2022).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης αναγνωρίζει τη ρητορική μίσους ως παράγοντα που συμβάλλει στα εγκλήματα μίσους και ως σημείο παρέμβασης για την πρόληψη τέτοιων εγκλημάτων.

Η σύσταση [CM/Rec\(2024\)4](#) της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους εξηγεί: «Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για τη βελτίωση της ευαισθητοποίησης, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της χρήσης μέτρων αντι-ρητορικής ή εναλλακτικού λόγου, σύμφωνα με τη σύσταση [CM/Rec\(2022\)16](#) για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους, προκειμένου να βελτιωθεί η ικανότητα των σχετικών φορέων και θεσμών, συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων υπαλλήλων, να εντοπίζουν προληπτικά παράγοντες και συμπεριφορές που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε εγκλήματα μίσους. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην εξάπλωση της ρητορικής μίσους στις διαδικτυακές πλατφόρμες» (παράγραφος 56).

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει επανειλημμένα διαπιστώσει ότι οι εθνικές αρχές δεν έχουν διεξαγάγει αποτελεσματική έρευνα σχετικά με τα πιθανά φυλετικά κίνητρα της βίας κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών (βλ. το [ενημερωτικό δελτίο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τους Ρομά και τους Τσιγγάνους](#)). Ως εκ τούτου, η απαίτηση από την αστυνομία να αναζητά ενεργά και να αποδεικνύει την εθνοτική μισαλλοδοξία ή προκατάληψη τονίζεται σε πολλές υποθέσεις που εκδικάστηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, όπως επισημαίνεται στο παρόν ενημερωτικό δελτίο.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει τονίσει ότι, όταν τα στοιχεία υποδηλώνουν μοτίβα βίας και μισαλλοδοξίας κατά μιας εθνοτικής μειονότητας, τα κράτη έχουν αυξημένες θετικές υποχρεώσεις να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε φερόμενα περιστατικά που υποκινούνται από προκατάληψη (*Balkasi και άλλοι κατά Αλβανίας*, 2022· *Nachova και άλλοι κατά Βουλγαρίας*, 2005· *Panayotopoulos και άλλοι κατά Ελλάδας*, 2025· *R.B. κατά Ουγγαρίας*, 2016· *Memedon κατά Βόρειας Μακεδονίας*, 2021· *Lingurar κατά Ρουμανίας*, 2019· *M.B. και άλλοι κατά Σλοβακίας (αριθ. 2)*, 2023· *Pastrama κατά Ουκρανίας*, 2021).

Οι εκθέσεις της ECRI τονίζουν το χαμηλό ποσοστό διώξεων και την κακή ποιότητα των ερευνών για εγκλήματα μίσους, τα οποία μπορούν επίσης να χαρακτηριστούν ως λιγότερο σοβαρά αδικήματα.

Τα στοιχεία για θεσμικό ρατσισμό επιδεινώνουν περαιτέρω αυτές τις προκλήσεις. Για παράδειγμα, έχει διαπιστωθεί ότι οι κοινότητες Ρομά αποτελούν στόχο εθνοτικού προφίλ, αστυνομικών επιδρομών και αστυνομικής βίας (Κοινοβουλευτική Συνέλευση, «*Θεσμικός ρατσισμός των αρχών επιβολής του νόμου κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών*», 2023).

Η ECRI και άλλοι φορείς θέσπισης προτύπων τονίζουν τον κρίσιμο ρόλο της εκπαίδευσης της αστυνομίας στην αναγνώριση, καταγραφή και αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους και της ρατσιστικής βίας, με ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση της αναγνώρισης και της τεκμηρίωσης των δεικτών προκατάληψης (κοινή δήλωση της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, 2025).

Η σύσταση *CM/Rec(2024)4* της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους συνιστά την ένταξη υποχρεωτικής κατάρτισης για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους στις αστυνομικές ακαδημίες. Η τακτική εκπαίδευση ευαισθητοποίησης, ιδίως για τους αξιωματικούς που ειδικεύονται στις έρευνες για εγκλήματα μίσους, θα πρέπει να καλύπτει βασικούς τομείς, όπως τον εντοπισμό δεικτών προκατάληψης, την αποκάλυψη στοιχείων μίσους, τη διασφάλιση αποδεικτικών στοιχείων, τη διεξαγωγή αξιολογήσεων των αναγκών και των κινδύνων των θυμάτων και τη διασφάλιση της παραπομπής τους σε κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης.

Υπάρχει επίσης αποδεδειγμένη έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των Ρομά και της αστυνομίας, γεγονός που υπογραμμίζει την ανάγκη για βελτίωση των σχέσεων και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης ECRI, Πρόληψη και καταπολέμηση του αντισημιτισμού και των διακρίσεων κατά των Ρομά και των Τσιγγάνων, 2023).

Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΩΞΗ ΤΩΝ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ: ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ως «εγκλημα μίσους» νοείται ένα ποινικό αδίκημα που διαπράττεται με στοιχείο μίσους βάσει ενός ή περισσότερων πραγματικών ή υποτιθέμενων προσωπικών χαρακτηριστικών ή καταστάσεων (*CM/Rec(2024)4*). Το «μίσος» περιλαμβάνει προκατάληψη, μεροληψία ή περιφρόνηση. Τα εγκλήματα μίσους κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών είναι εγκλήματα με στοιχείο μίσους που βασίζεται στην πραγματική ή υποτιθέμενη ταυτότητα των Ρομά ή των Ταξιδιωτών.

Τα εγκλήματα μπορεί επίσης να στοχεύουν ένα άτομο που δεν είναι ούτε Ρομά ούτε Ταξιδιώτης, αλλά έχει κάποια σχέση με αυτές τις ομάδες, όπως ένας σύντροφος ή ένας δικηγόρος. Τα άτομα ή η παρουσία που στοχοποιούνται κατά λάθος ως Ρομά ή Ταξιδιώτες θεωρούνται επίσης θύματα βίας κατά των Ρομά και πρέπει να αντιμετωπίζονται αναλόγως. Η σύσταση *CM/Rec(2024)4* εξηγεί ότι «το μίσος μπορεί να εκδηλώνεται με διαφορετικό βαθμό σοβαρότητας, που κυμαίνεται από τον καθημερινό στιγματισμό και διάκριση, τις μικροεπιθετικές συμπεριφορές και τη λεκτική κακοποίηση, έως τη βία, την τρομοκρατία, τα εγκλήματα πολέμου και τη γενοκτονία».

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Η αιτιολογική έκθεση της σύστασης *CM/Rec(2024)4* ορίζει ότι τα κράτη μέλη «θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης στο σύνολό του, συμπεριλαμβανομένων των θεσμών και των ατόμων που λειτουργούν στο πλαίσιο αυτού, φροντίζει ώστε το στοιχείο του μίσους που περιέχεται στα εγκλήματα μίσους να εντοπίζεται, να αποκαλύπτεται, να αναγνωρίζεται και να αντιμετωπίζεται καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, προκειμένου να διασφαλίζεται η τήρηση των σχετικών θετικών υποχρεώσεων» (παράγραφος 21). Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και η ECRI έχουν προσδιορίσει διάφορα στοιχεία που συνιστούν την αποτελεσματική διερεύνηση της ρατσιστικής βίας κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών.

Το άρθρο 14 της Σύμβασης (απαγόρευση των διακρίσεων) επιβάλλει στην αστυνομία την υποχρέωση να διερευνά επαρκώς τα πιθανά ρατσιστικά κίνητρα σε βίαιες εγκληματικές πράξεις.

Όπως έχει εξηγήσει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, «κατά τη διερεύνηση βίαιων περιστατικών, όπως η κακομεταχείριση, οι κρατικές αρχές έχουν την υποχρέωση να λαμβάνουν όλα τα εύλογα μέτρα για να αποκαλύψουν πιθανά διακριτικά κίνητρα», συμπεριλαμβανομένης της φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής, του φύλου, της θρησκείας, των πολιτικών πεποιθήσεων και του σεξουαλικού προσανατολισμού (*Turan Cakir κατά Βελγίου*, 2009· *Abdu κατά Βουλγαρίας*, 2014· *Angelona και Ilijev κατά Βουλγαρίας*, 2007· *Škorjanec κατά Κροατίας*, 2017· *Eremia κατά Δημοκρατίας της Μολδαβίας*, 2013· *Virabyan κατά Αρμενίας*, 2012· *Georgian Muslim Relations και άλλοι*· *Γεωργία*, 2023· *M.C. και A.C. κατά Ρουμανίας*, 2016).

ΠΡΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ

Δημόσιες αρχές

Όσον αφορά το άρθρο 2 (δικαίωμα στη ζωή), στην υπόθεση *Nachova και άλλοι κατά Βουλγαρίας*, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, στο πλαίσιο της κατάθεσης μαρτύρων και των αποδεικτικών στοιχείων για την ευρέως διαδεδομένη προκατάληψη και εχθρότητα έναντι των Ρομά στη χώρα, η μη διεξαγωγή επαρκούς έρευνας για την πιθανή αιτιώδη συνάφεια μεταξύ των φερόμενων ρατσιστικών στάσεων και της χρήσης θανατηφόρας βίας από αστυνομικούς συνιστούσε παραβίαση της διαδικαστικής διάστασης του άρθρου 14, σε συνδυασμό με το άρθρο 2. Όσον αφορά το άρθρο 3 (απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης), στην υπόθεση *Balázs κατά Ουγγαρίας*, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι οι ρατσιστικές αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στις οποίες οι συντάκτες τους καυχόνταν για μια επίθεση, αποτελούν «ισχυρούς δείκτες εγκλημάτων μίσους» και ότι η μη διερεύνησή τους «εξέθρεψε την επάρκεια της έρευνας σε βαθμό που είναι ασυμβίβαστος με την υποχρέωση του κράτους στον τομέα αυτό να διεξάγει εντατικές έρευνες» σύμφωνα με το άρθρο 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Ιδιώτες

Η πρόσθετη υποχρέωση διερεύνησης πιθανών ρατσιστικών υπονοιών σε μια βίαιη πράξη ισχύει επίσης σε περιπτώσεις στις οποίες εμπλέκονται ιδιώτες, και όχι μόνο κρατικές αρχές. Στην υπόθεση *Žečić κατά Κροατίας*, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση των άρθρων 3 και 14 λόγω της παράλειψης των αρχών να λάβουν όλα τα εύλογα μέτρα για να αποκαλύψουν τυχόν ρατσιστικά κίνητρα και να διαπιστώσουν εάν η εθνοτική μισαλλοδοξία ή οι προκαταλήψεις έπαιξαν ρόλο σε μια βίαιη επίθεση που διαπράχθηκε από ιδιώτες.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εξήγησε ότι η αντιμετώπιση της βίας και της βαρβαρότητας με ρατσιστικά κίνητρα σε ισότιμη βάση με υποθέσεις που δεν έχουν ρατσιστικές προεκτάσεις θα σήμαινε «να κλείνουμε τα μάτια μπροστά στη συγκεκριμένη φύση πράξεων που είναι ιδιαίτερα καταστροφικές για τα θεμελιώδη δικαιώματα».

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΑΡΧΕΣ

Μικτά κίνητρα: ενώ σημειώνει ότι δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο μόνο οι πράξεις που βασίζονται αποκλειστικά στα χαρακτηριστικά του θύματος, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αναγνώρισε επίσης ότι οι δράστες μπορεί να έχουν μικτά κίνητρα, επηρεαζόμενοι από παράγοντες της κατάστασης εξίσου ή περισσότερο από την προκατειλημμένη στάση τους απέναντι στην ομάδα στην οποία ανήκει το θύμα (*Balázs κατά Ουγγαρίας*, 2015).

Κατά συσχέτιση: το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «η υποχρέωση των αρχών να αναζητήσουν πιθανή σύνδεση μεταξύ ρατσιστικών στάσεων και συγκεκριμένης πράξης βίας αφορά όχι μόνο πράξεις βίας που βασίζονται στην πραγματική ή υποτιθέμενη προσωπική κατάσταση ή χαρακτηριστικά του θύματος, αλλά και πράξεις βίας που βασίζονται στην πραγματική ή υποτιθέμενη σχέση ή σύνδεση του θύματος με άλλο πρόσωπο που έχει ή υποτίθεται ότι έχει συγκεκριμένη κατάσταση ή προστατευόμενο χαρακτηριστικό» (*Škorjanec κατά Κροατίας*, 2017).

Κάθε δυνατή προσπάθεια: η υποχρέωση του εναγόμενου κράτους να διερευνήσει πιθανές διακρίσεις σε μια πράξη βίας είναι υποχρέωση να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια και δεν είναι απόλυτη (*Bekos και Koutropoulos κατά Ελλάδας*, 2005· *Stoica κατά Ρουμανίας*, 2008).

Ασφάλεια των αποδεικτικών στοιχείων: οι αρχές πρέπει να κάνουν ό,τι είναι λογικό υπό τις περιστάσεις για να συλλέξουν και να εξασφαλίσουν τα αποδεικτικά στοιχεία, να διερευνήσουν όλα τα πρακτικά μέσα για την ανακάλυψη της αλήθειας και να εκδώσουν πλήρως αιτιολογημένες, αμερόληπτες και αντικειμενικές αποφάσεις, χωρίς να παραλείπουν ύποπτα γεγονότα που μπορεί να υποδηλώνουν διάκριση μέσω προκατάληψης (*M.B. και άλλοι κατά Σλοβακίας (αριθ. 2)*, 2023· *Balkasi και άλλοι κατά Αλβανίας*, 2022).

Αποκάλυψη πιθανών ρατσιστικών κινήτρων: όταν κατά τη διάρκεια μιας έρευνας αποκαλυφθούν στοιχεία ρατσιστικής λεκτικής κακοποίησης, αυτά πρέπει να ελεγχθούν και, εάν επιβεβαιωθούν, να πραγματοποιηθεί ενδεδειγμένη εξέταση όλων των στοιχείων, προκειμένου να αποκαλυφθούν τυχόν ρατσιστικά κίνητρα (*Panayotopoulos και άλλοι κατά Ελλάδα*, 2025). Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γενικό πλαίσιο της επίθεσης (*Škorjanec κατά Κροατίας*, 2017).

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ

Η Γενική Σύσταση Πολιτικής αριθ. 11 της ECRI για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων στην αστυνόμευση ορίζει το ρατσιστικό περιστατικό ως «οποιοδήποτε περιστατικό που θεωρείται ρατσιστικό από το θύμα ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο». Αυτό σημαίνει ότι εάν ένα πρόσωπο θεωρεί ότι ήταν στόχος βίας κατά των Ρομά ή των Ταξιδιωτών, η αστυνομία πρέπει να καταγράψει το περιστατικό ως ρατσιστικό. Αυτός ο ευρύς ορισμός αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι κάθε περιστατικό που θεωρείται ότι έχει ρατσιστικά κίνητρα καταγράφεται και ενδεχομένως διερευνάται, ενισχύοντας την περιεκτικότητα και την ευαισθησία στην εποπτεία τέτοιων περιπτώσεων.

Η ίδια **σύσταση** τονίζει επίσης ότι οι αστυνομικές δυνάμεις πρέπει να θεσπίσουν ένα σύστημα καταγραφής και παρακολούθησης ρατσιστικών περιστατικών, ανεξάρτητα από το αν τα περιστατικά αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια ως ρατσιστικά εγκλήματα. Η διαδικασία αυτή χρησιμεύει ως βάση για τη λογοδοσία και την παρακολούθηση. Στο ίδιο πνεύμα, η σύσταση **CM/Rec(2024)4** της Επιτροπής Υπουργών για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν τη «συλλογή, ανάλυση και δημοσίευση αναλυτικών στοιχείων σε όλο το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης των θυμάτων, με σκοπό την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής της νομοθεσίας, των πολιτικών και άλλων μέτρων, καθώς και του αντίκτυπού τους στην πρόληψη και την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους».

Η **γενική πολιτική σύσταση αριθ. 13** της ECRI για την καταπολέμηση του αντιτσιγγανισμού και των διακρίσεων κατά των Ρομά ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για να ενθαρρύνουν τα θύματα ρατσιστικής βίας και εγκλημάτων από τη φυλή των Ρομά να υποβάλλουν καταγγελίες και να διασφαλίσουν ότι θα λάβουν την απαραίτητη βοήθεια.

Η σύσταση **CM/Rec(2024)4** της ECRI τονίζει τη σημασία της «διασφάλισης ότι δεν θα υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις ως αποτέλεσμα της αναφοράς εγκλημάτων μίσους, ιδίως σε σχέση με όσους εργάζονται σε ποινικοποιημένους κλάδους, τους παράνομους μετανάστες και τα άτομα που ζητούν διεθνή προστασία, διασφαλίζοντας, για παράδειγμα, ότι υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ της αναφοράς εγκλημάτων μίσους, αφενός, και της επιβολής των νόμων περί μετανάστευσης, αφετέρου».

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΠΙΘΑΝΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΜΙΣΟΥΣ

Η σύσταση **CM/Rec(2024)4** σχετικά με τα εγκλήματα μίσους τονίζει τη σημασία των «δεικτών προκατάληψης» για την αποκάλυψη του στοιχείου του μίσους στα εγκλήματα και εξηγεί: «Οι δείκτες αυτοί πρέπει να αναπτυχθούν προσεκτικά σε συνεργασία με τις αρμόδιες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και να καθοδηγούν την αστυνομία στην καταγραφή και τη διερεύνηση των εγκλημάτων μίσους κατά τον κατάλληλο τρόπο». Οι δείκτες προκατάληψης είναι «αντικειμενικά γεγονότα, περιστάσεις ή μοτίβα που συνοδεύουν μια ή περισσότερες εγκληματικές πράξεις, τα οποία, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με άλλα γεγονότα ή περιστάσεις, υποδηλώνουν ότι οι ενέργειες του δράστη υποκινήθηκαν, εν όλω ή εν μέρει, από οποιαδήποτε μορφή προκατάληψης» (Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), *Νόμοι για τα εγκλήματα μίσους: πρακτικός οδηγός*, αναθεωρημένη έκδοση, 2022).

Οι δείκτες προκατάληψης μπορούν να χρησιμεύσουν ως έμμεσες αποδείξεις και να βοηθήσουν στον εντοπισμό προτύπων στοχευμένων αδικημάτων. Αν και προσφέρουν αντικειμενικά κριτήρια για την αξιολόγηση του πιθανού κινήτρου πίσω από ένα περιστατικό, δεν αποδεικνύουν απαραίτητα ότι οι ενέργειες του δράστη ήταν υποκινούμενες από προκατάληψη (Γραφείο του ΟΑΣΕ για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΟΑΣΕ/ODIHR), *Κατανόηση των εγκλημάτων μίσους κατά των Ρομά και αντιμετώπιση των αναγκών ασφάλειας των κοινοτήτων Ρομά και Σίντι: πρακτικός οδηγός*, 2023). Είναι απαραίτητο οι αστυνομικές αρχές να καταγράφουν και να λαμβάνουν υπόψη αυτούς τους δείκτες κατά την εξέταση των θυμάτων και τη διερεύνηση περιπτώσεων βίας κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών (ECRI, *Γενική Σύσταση Πολιτικής αριθ. 13*).

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, όταν δεν υπάρχουν ενδείξεις προκατάληψης ή στοιχεία που να υποδηλώνουν σύνδεση μεταξύ ρατσιστικών ή διακριτικών στάσεων και του διαπραχθέντος εγκλήματος, οι αρχές δεν υποχρεούνται, βάσει του άρθρου 14, να διερευνήσουν το «στοιχείο μίσους» (*Ognyanova και Chohan κατά Βουλγαρίας*, 2006).

Οι αρχές πρέπει να πράττουν ό,τι είναι λογικό υπό τις περιστάσεις για να συλλέξουν και να εξασφαλίσουν τα αποδεικτικά στοιχεία και να διερευνήσουν όλα τα πρακτικά μέσα για την ανακάλυψη της αλήθειας, χωρίς να παραλείπουν ύποπτα στοιχεία που μπορεί να υποδηλώνουν βία με ρατσιστικό κίνητρο (*B.S. κατά Ισπανίας*, 2012). Συνολικά, είναι εξαιρετικά σημαντικό οι δείκτες προκατάληψης να παρακολουθούνται ενεργά και να μην αγνοούνται.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Οι ακόλουθες ερωτήσεις μπορεί να βοηθήσουν στον εντοπισμό πιθανών εγκλημάτων μίσους κατά των Ρομά. Εναλλακτικά, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως εύλογες πληροφορίες που αρκούν για να ειδοποιήσουν τις αρχές σχετικά με την ανάγκη διεξαγωγής ερευνών για πιθανά ρατσιστικά κίνητρα (ΟΑΣΕ/ODIHR, *Κατανόηση των εγκλημάτων μίσους κατά των Ρομά και αντιμετώπιση των αναγκών ασφάλειας των κοινοτήτων Ρομά και Σίντι: πρακτικός οδηγός*, 2023· Εγκλήματα μίσους κατά των Ρομά, Αναφορά, 2021).

Τα θύματα ή οι μάρτυρες θεωρούν ότι το περιστατικό υποκίνησε το περιστατικό ο ρατσισμός κατά των Ρομά;

Η αντίληψη του θύματος βρίσκεται στο επίκεντρο του ορισμού του ρατσιστικού περιστατικού, το οποίο ορίζεται από τη Γενική Σύσταση Πολιτικής αριθ. 11 της ECRI ως «οποιοδήποτε περιστατικό που θεωρείται ρατσιστικό από το θύμα ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο». Για παράδειγμα, άτομα μπορεί να ισχυριστούν ότι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους λόγω ρατσιστικών διαδηλώσεων επειδή ήταν Ρομά. Μπορεί να αναφερθούν σε περιστατικά απειλών, λεκτικών επιθέσεων και ρατσιστικών προσβολών από δημόσιους λειτουργούς και ιδιώτες (*Raketova και άλλοι κατά Βουλγαρίας*, 2022, παράγραφος 136· *Burlga και άλλοι κατά Ουκρανίας*, 2018, παράγραφος 92, 136).

Υπήρχαν σχόλια, γραπτές δηλώσεις, χειρονομίες ή γκράφιτι που υποδηλώνουν προκατάληψη;

Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση ρατσιστικών προσβολών, στερεοτύπων και προκαταλήψεων κατά των Ρομά.

Τα πραγματικά στοιχεία που σχετίζονται με αστυνομικούς που ρωτούν κάποιον αν είναι «Τσιγγάνος ή Ρουμάνος» πριν καταφύγουν στη χρήση σωματικής βίας, μετά από αίτημα του αντιδήμαρχου να «δώσουν ένα μάθημα στους Ρομά», καθώς και οι παρατηρήσεις της αστυνομίας σχετικά με τη συμπεριφορά των Ρομά ως «καθαρά Τσιγγάνων» ή «κοινή τακτική που χρησιμοποιούν οι Τσιγγάνοι», μπορούν να θεωρηθούν ως ενδείξεις φυλετικής προκατάληψης (*Stoica κατά Ρουμανίας*, 2008, παράγραφοι 128-131· *Petropoulou-Τσακίρη κατά Ελλάδας*, 2007, παράγραφοι 29, 65· *Lingurar v. Ρουμανία*, 2019, παράγραφοι 74-78).

Όταν τα θύματα ή οι μάρτυρες δηλώνουν ότι άκουσαν αστυνομικούς να προφέρουν αντιτσιγγάνικες βρισιές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, κατά τη χρήση πυροβόλων όπλων, κατά τη χρήση βίας ή σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις, καθώς και μετά από τέτοιες περιπτώσεις, όπως η χρήση ρατσιστικής γλώσσας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μπορεί να είναι ζωτικής σημασίας η διεξοδική διερεύνηση πιθανών φυλετικών κινήτρων. (*Nachova και άλλοι κατά Βουλγαρίας*, 2005, παράγραφοι 163-168· *Memedov κατά Βόρειας Μακεδονίας*, 2021, παράγραφοι 47-49· *M.B. και άλλοι κατά Σλοβακίας (αριθ. 2)*, 2023, παράγραφος 95· *Balázs κατά Ουγγαρίας*, 2015, παράγραφοι 66-76· *Bekos και Koutropoulos κατά Ελλάδας*, 2005, παράγραφοι 72-75).

Ήταν το θύμα ορατά αναγνωρίσιμο ως μέλος της κοινότητας των Ρομά ή Τσιγγάνων;

Σε σχέση με επίθεση εναντίον ενός Ρομά και μιας μη Ρομά γυναίκας και ρατσιστικές προσβολές που τους απευθύνθηκαν με βάση την εθνικότητα και τη σχέση τους, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι η παράλειψη να εξεταστεί και να διαπιστωθεί η σχέση μεταξύ του ρατσιστικού κινήτρου της επίθεσης και της σχέσης με τον Ρομά σύντροφο οδήγησε σε ελλιπή εκτίμηση μιας πράξης με ρατσιστικό κίνητρο (*Škorjanec κατά Κροατίας*, 2017, παράγραφοι 70-71).

Ήταν η στοχευμένη ιδιοκτησία ένας χώρος επαγγελματικής, νομικής ή πολιτιστικής σημασίας, όπως ένας οικισμός Ρομά, ένας πολιτιστικός κλαμπ και/ή άλλοι χώροι που μπορεί να συχνάζουν άτομα από κοινότητες Ρομά και Τσιγγάνων;

Ορισμένες υποθέσεις αφορούν περιστατικά κατά τα οποία μεγάλος αριθμός μη Ρομά κατοίκων διαδήλωσαν, κατέστρεψαν ή έβαλαν φωτιά σε σπίτια σε έναν οικισμό Ρομά (*Gergely κατά Ρουμανίας*, 2007, παράγραφος 10· *Kalanyos και άλλοι κατά Ρουμανίας*, 2007, παράγραφοι 10-11· *Tănase και άλλοι κατά Ρουμανίας*, 2009, παράγραφοι 9-10),

ενώ άλλες αφορούν μη Ρομά άτομα που επέλεξαν τυχαία και πυροβόλησαν Ρομά στην γειτονιά «όπου ζουν Ρομά» (*Lakatošová και Lakatoš κατά Σλοβακίας*, 2018, παράγραφοι 11-13).

Η υπόθεση *R.B. κατά Ουγγαρίας* αφορά περιστατικά που έλαβαν χώρα σε μια γειτονιά Ρομά, τα οποία περιλάμβαναν πορείες κατά των Ρομά και άμεσες απειλές κατά οικογενειών Ρομά. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε: «Με βάση τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του, ιδίως την έκθεση του Κοινοβουλευτικού Επιτρόπου για τις Εθνικές και Εθνοτικές Μειονότητες, [...] ότι η συμπεριφορά των συμμετεχόντων στις πορείες ήταν προμελετημένη και υποκινούμενη από εθνοτικές προκαταλήψεις» (*R.B. κατά Ουγγαρίας*, 2016, παράγραφος 47).

Οι υλικές ζημιές συνοδεύονταν από ρατσιστικές εκφράσεις κατά των Ρομά ή των Τραβέλλερς;

Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να υπάρχουν περιστατικά όπου άτομα καταφεύγουν σε απειλές ή προσβλητικές εκφράσεις, οι οποίες μπορεί να συνοδεύονται από σωματική βία, που απευθύνονται σε μέλη της κοινότητας των Ρομά ή στην κοινότητα στο σύνολό της. Για παράδειγμα, μεγάλα πλήθη μη Ρομά λεηλατούν σπίτια ή βάζουν φωτιά και καταστρέφουν σπίτια Ρομά και τα περιεχόμενά τους, αναγκάζοντας τα μέλη της κοινότητας των Ρομά να φύγουν ή να αρνηθούν στη συνέχεια να επιστρέψουν (*Tănase και άλλοι κατά Ρουμανία*, 2009, παράγραφοι 9-11, *Gergely v. Ρουμανία*, 2005, παράγραφος 1, *Burlya και άλλοι κατά Ουκρανίας*, παράγραφοι 8-12).

Είναι ο ύποπτος μέλος διαφορετικής εθνοτικής ή φυλετικής ομάδας από αυτή του θύματος;

Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα θύματα μπορεί να παρέχουν σχετικές πληροφορίες για τους δράστες, όπως ότι έχουν εμπλακεί σε παρόμοιες βίαιες πράξεις και έχουν χρησιμοποιήσει ρατσιστικές βρισιές εναντίον άλλων Ρομά ή ότι φέρονται να είναι οπαδοί εξτρεμιστικών ή ρατσιστικών ιδεολογιών (*Šečić κατά Κροατίας*, 2007, παράγραφοι 24, 68-70· *Yotova κατά Βουλγαρίας*, 2012, παράγραφοι 106, 110· *Škorjanec κατά Κροατίας*, 2017, παράγραφοι 6-12, 68).

Ρατσιστικές προεκτάσεις μπορούν να εντοπιστούν κατά τη διάρκεια των ερευνών, με βάση τις καταθέσεις των θυμάτων, των μαρτύρων ή των δραστήων (*Angelova και Iliev κατά Βουλγαρίας*, 2007, παράγραφοι 13, 116-117).

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ορισμένα θύματα εγκλημάτων μίσους επιλέγονται όχι επειδή διαθέτουν ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό (είναι Ρομά), αλλά λόγω της

σχέσης τους με άλλο πρόσωπο που διαθέτει ή υποτίθεται ότι διαθέτει το σχετικό χαρακτηριστικό. Η σύνδεση αυτή μπορεί να έχει τη μορφή της ιδιότητας του θύματος ως μέλους ή της σχέσης του με μια συγκεκριμένη ομάδα, ή της πραγματικής ή υποτιθέμενης σχέσης του θύματος με ένα μέλος μιας συγκεκριμένης ομάδας, για παράδειγμα μέσω προσωπικής σχέσης, φιλίας ή γάμου (*Škorjanec κατά Κροατίας*, 2017, παράγραφος 66).

Ο ύποπτος ανήκει σε ομάδα μίσους;

Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν διάφορες ακροδεξιές ομάδες ή ομάδες που υποστηρίζουν τη ρατσιστική μισαλλοδοξία κατά των Ρομά. Οι εθνικές αρχές πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στο συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο γίνονται ρατσιστικές δηλώσεις. Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος των γεγονότων, ιδίως εκείνων που αφορούν μεγάλες ομάδες, ακροδεξιές ομάδες και παραστρατιωτικές ομάδες γνωστές για τη μαχητική τους συμπεριφορά. Ζητήματα σχετικά με τη στοχοποίηση της κοινότητας των Ρομά και τον συντονισμένο χαρακτήρα των εκφοβιστικών ενεργειών είναι κρίσιμης σημασίας. Οι ρατσιστικές δηλώσεις, σε συνδυασμό με το πλαίσιο στο οποίο εκφράζονται, θα μπορούσαν να συνιστούν σαφή και άμεσο κίνδυνο βίας κατά των μελών της στοχοποιημένης ομάδας (*Király και Dömötör κατά Ουγγαρίας*, 2017, παράγραφοι 76-80· *R.B. κατά Ουγγαρίας*, 2016, παράγραφοι 36, 39-40, 88· *Vona κατά Ουγγαρίας*, παράγραφοι 59-61, 67-69).

Βρέθηκαν σχέδια ή γκράφιτι με σύμβολα, όπως ναζιστικό σύμβολο, σύμβολο της Κου Κλουξ Κλαν ή κελτικό σταυρό, μεταξύ άλλων, στην σκηνή του εγκλήματος ή του συμβάντος;

Για παράδειγμα, το θύμα κατήγγειλε τους γείτονές του για ρατσιστικές εκφράσεις όπως «βρώμικος τσιγγάνος», «σκουπίδι», «μουσουλμάνος» και ότι, κατά τη διάρκεια μιας θρησκευτικής γιορτής που γιόρταζε, ζωγραφίστηκε ένας μεγάλος σταυρός στην πόρτα του διαμερισμάτός του και γράφτηκε ένα μεγάλο μήνυμα στον τοίχο δίπλα του που έλεγε «φύγε από εδώ αλλιώς θα το μετανιώσεις πικρά» (*Alkonić κατά Μαυροβουνίου*, 2017, παράγραφοι 8-18).

Το περιστατικό συνέβη μετά ή κατά τη διάρκεια πολιτικών εκστρατειών που έκαναν τους Ρομά και τους Ταξιδιώτες αποδιοπομπαίους τράγους και τους κατηγορούσαν για διάφορα κοινωνικά κακά, όπως η εγκληματικότητα ή η ανεργία, ή το γεγονός ότι επωφελούνται των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας;

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δήλωσε ότι «η διοργάνωση μιας σειράς συγκεντρώσεων με σκοπό, όπως ισχυρίζεται, την καταπολέμηση της «τσιγγάνικης εγκληματικότητας» μέσω παραστρατιωτικών παρελάσεων μπορεί να θεωρηθεί ως εφαρμογή πολιτικής φυλετικού διαχωρισμού. Στην πραγματικότητα, οι εκφοβιστικές παρελάσεις μπορούν να θεωρηθούν ως τα πρώτα βήματα για την υλοποίηση μιας συγκεκριμένης αντίληψης για τη «δημόσια τάξη» που είναι ρατσιστική στην ουσία της». Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι «η συντονισμένη εκφοβιστική τακτική μεγάλης κλίμακας – που συνδέεται με την προώθηση πολιτικών με ρατσιστικά κίνητρα, οι οποίες είναι ασυμβίβαστες με τις θεμελιώδεις αξίες της δημοκρατίας – μπορεί να δικαιολογήσει την παρέμβαση του κράτους στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι» (*Vona κατά Ουγγαρίας*, 2013, παράγραφοι 69-71, 59-61· *R.B. κατά Ουγγαρίας*, 2016, παράγραφοι 36, 39-40, 88· *Király και Dömötör κατά Ουγγαρίας*, 2017, παράγραφοι 76-80).

Υπάρχουν στοιχεία για εθνικά πρότυπα βίας και προκατάληψης κατά των κοινοτήτων Ρομά και Τραβέλερ, , για παράδειγμα με βάση εκθέσεις της ECRI ή έρευνες που έχουν διεξαχθεί από τοπικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ή οργανισμών ισότητας;

Σε περιπτώσεις που σχετίζονται με περιστατικά που μπορεί να θεωρηθούν ρατσιστικά, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη το ευρύτερο πλαίσιο των γενικών προκαταλήψεων και της εχθρότητας έναντι των Ρομά. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό δεδομένης της επικράτησης των διακρίσεων και της βίας κατά των Ρομά και των συνεχιζόμενων περιστατικών αστυνομικής κακοποίησης.

Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι απαραίτητο να επαληθεύεται η κατάσταση στο πλαίσιο της υποχρέωσης διερεύνησης ενός πιθανού αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ των φερόμενων ρατσιστικών συμπεριφορών και της κακοποίησης που υπέστησαν τα θύματα (*Ciorcan και άλλοι κατά Ρουμανίας*, 2015,

παράγραφος 164· *Lingurar κατά Ρουμανίας*, 2019, παράγραφοι 76, 80· *Fedorchenko και Lozenko κατά Ουκρανίας*, 2012, παράγραφος 68).

ΆΜΕΣΕΣ ΚΑΙ ΕΞΑΝΤΛΗΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι «όταν υπάρχει υποψία ότι διακριτικές συμπεριφορές προκάλεσαν μια βίαιη πράξη, είναι ιδιαίτερα σημαντικό η επίσημη έρευνα να διεξαχθεί με σθένος και αμεροληψία, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη να επαναβεβαιώνεται συνεχώς η κοινωνική καταδίκη της διακριτικής μεροληψίας» (*Nachova και άλλοι κατά Βουλγαρίας*, 2005, παράγραφος 160).

Στην υπόθεση *Balkasi και άλλοι κατά Αλβανίας*, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εξηγεί ότι οι αρχές πρέπει πάντα να καταβάλλουν σοβαρή προσπάθεια για να διαπιστώσουν τι συνέβη και να είναι σε θέση να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση και, κατά περίπτωση, στην τιμωρία των υπευθύνων. Είναι σημαντικό ότι «οι αρχές πρέπει να κάνουν ό,τι είναι λογικό υπό τις περιστάσεις για να συλλέξουν και να εξασφαλίσουν τα αποδεικτικά στοιχεία, να διερευνήσουν όλα τα πρακτικά μέσα για την ανακάλυψη της αλήθειας και να εκδώσουν πλήρως αιτιολογημένες, αμερόληπτες και αντικειμενικές αποφάσεις, χωρίς να παραλείπουν ύποπτα γεγονότα που μπορεί να υποδηλώνουν βία με ρατσιστικό κίνητρο» (*Balkasi και άλλοι κατά Αλβανίας*, 2022, παράγραφοι 50, 68).

Η αστυνομία διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των αναγκών των θυμάτων εγκλημάτων μίσους, και η ικανότητά της να υποστηρίξει αποτελεσματικά τα θύματα μπορεί να ενισχύσει τη νομιμότητά της στις κοινότητες των Ρομά και των Ταξιδιωτών. Η Σύσταση *CM/Rec(2023)2* της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τα δικαιώματα, τις υπηρεσίες και την υποστήριξη των θυμάτων εγκλημάτων καθορίζει τα βασικά δικαιώματα όλων των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων εγκλημάτων μίσους. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα ελάχιστα πρότυπα σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκλημάτων καθορίζονται από την *οδηγία 2012/29/ΕΕ*.

Τα δικαιώματα των θυμάτων περιλαμβάνουν εξατομικευμένη αξιολόγηση των αναγκών προστασίας τους κατά την πρώτη επαφή με τις αρχές ποινικής δικαιοσύνης, προκειμένου να προσδιοριστούν τα απαραίτητα μέτρα προστασίας με βάση τα προσωπικά χαρακτηριστικά, τη φύση και τις περιστάσεις του εγκλήματος, καθώς και τις συγκεκριμένες ευπάθειες, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων εγκλημάτων μίσους.

Η αστυνομία αναγνωρίζεται ως μέρος της «αρμόδιας αρχής» που είναι υπεύθυνη για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των θυμάτων, ιδίως όσον αφορά την αξιολόγηση των ατομικών αναγκών και την προστασία των θυμάτων.

Τα θύματα έχουν επίσης το δικαίωμα σε σαφή και προσβάσιμη επικοινωνία και στην κατανόηση των διαδικασιών, με μέτρα που υποστηρίζουν την κατανόηση και τη συμμετοχή τους, συμπεριλαμβανομένης της επιλογής διερμηνείας και μετάφρασης. Ανάλογα με την εθνική νομοθεσία, τα θύματα μπορούν να λαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία, να υποβάλλουν επίσημες καταγγελίες και να ενημερώνονται για τις εξελίξεις της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων που σχετίζονται με την προστασία, την αποζημίωση και τη συμμετοχή στη διαδικασία.

Τα δικαιώματα προστασίας και υποστήριξης είναι βασικά στοιχεία της Σύστασης [CM/Rec\(2023\)2](#), συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης, του δικαιώματος σε ελάχιστες και ευαίσθητες συνεντεύξεις και της προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Στα θύματα πρέπει να παρέχεται κατάλληλη υποστήριξη από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές ή εξειδικευμένους οργανισμούς της κοινωνίας των πολιτών, με τη βοήθεια παραπομπών από τις δικαστικές αρχές.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΑΒΕΛΕΡ ΝΑ ΚΑΤΑΓΓΕΛΟΥΝ ΤΗ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΒΙΑ

Η Σύσταση [CM/Rec\(2024\)4](#) για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους εξηγεί ότι οι εμπειρίες των ατόμων που στοχοποιούνται από εγκλήματα μίσους δεν περιορίζονται απαραίτητα σε μία μόνο πτυχή της ταυτότητάς τους, αλλά μπορούν να θεωρηθούν ότι λειτουργούν και σε πολλαπλά, διασταυρούμενα επίπεδα. Η αστυνομία πρέπει να έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η θυματοποίηση λόγω μίσους μπορεί να είναι πιο επιβλαβής όταν βιώνεται σωρευτικά λόγω διασταυρώσεων ταυτότητας. Για παράδειγμα, στις υποθέσεις [B.S. κατά Ισπανίας](#) και [Alkonić κατά Μαυροβουνίου](#), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο τόνισε τη σημασία της αποτελεσματικής διερεύνησης πολλαπλών πτυχών της καταγγελίας του αιτούντος σχετικά με την αντιληπτή διάκριση λόγω φυλετικής καταγωγής και φύλου ή εθνοτικής καταγωγής και θρησκείας.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΟΤΙΚΟΥ ΠΡΟΦΙΛ

Η Γενική Σύσταση Πολιτικής αριθ. 11 της ECRI για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων στην αστυνόμευση επισημαίνει το φυλετικό προφίλ ως μια συγκεκριμένη μορφή διακρίσεων από την αστυνομία, που ορίζεται ως «η χρήση από την αστυνομία, χωρίς αντικειμενική και λογική αιτιολόγηση, κριτηρίων όπως η φυλή, το χρώμα, η γλώσσα, η θρησκεία, η εθνικότητα ή η εθνική ή εθνοτική καταγωγή σε δραστηριότητες ελέγχου,

την επιτήρηση ή τις δραστηριότητες έρευνας». Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι εμπειρίες φυλετικού προφίλ οδηγούν σε ταπείνωση, αποξένωση και στιγματισμό των μειονοτικών κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά και των Ταξιδιωτών.

Η σύσταση της ECRI τονίζει ότι αυτές οι επιπτώσεις υποβαθμίζουν την εμπιστοσύνη μεταξύ των κοινοτήτων και της αστυνομίας, η οποία είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική αστυνόμευση. Τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν μέτρα για την παρακολούθηση, την αντιμετώπιση και την πρόληψη του φυλετικού προφίλ μέσω εκπαίδευσης, κατευθυντήριων γραμμών, συλλογής δεδομένων, εποπτείας και, όπου είναι απαραίτητο, πειθαρχικών μέτρων (Κοινοβουλευτική Συνέλευση, «Θεσμικός ρατσισμός των αρχών επιβολής του νόμου κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών», 2023).

Σε περιπτώσεις όπου οι Ρομά έχουν αποτελέσει στόχο αστυνομικών επιχειρήσεων και οι αρχές έχουν αντιληφθεί την κοινότητα των Ρομά με βάση την εθνικότητα και την εγκληματική συμπεριφορά, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει κρίνει ότι η μεταχείριση αυτή συνιστά εθνοτικό προφίλ ([Lingurar κατά Ρουμανίας](#), 2019, παράγραφοι 76, 79).

Το ζήτημα του εθνοτικού προφίλ έχει επίσης τεθεί στο πλαίσιο των συνοριακών ελέγχων, ιδίως σε σχέση με τους Ρομά ([Memedova και άλλοι κατά Βόρειας Μακεδονίας](#), 2023, παράγραφοι 90 και 91).

Άλλες υποθέσεις που εκδικάστηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εξέτασαν το ζήτημα του φυλετικού προφίλ μέσω ελέγχων ταυτότητας από την αστυνομία με βάση τα φυσικά χαρακτηριστικά και το χρώμα του δέρματος ([Muhammad κατά Ισπανίας](#), 2023· [Basu κατά Γερμανίας](#), 2023· [Wa Baile κατά Ελβετίας](#), 2024, [Seydi και άλλοι κατά Γαλλίας](#), 2025).

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ

Η Σύσταση [CM/Rec\(2017\)10](#) της Επιτροπής Υπουργών για τη βελτίωση της πρόσβασης των Ρομά και των Ταξιδιωτών στη δικαιοσύνη στην Ευρώπη προτρέπει τα κράτη να ενθαρρύνουν τους Ρομά να αναφέρουν τα εγκλήματα μίσους και διακρίσεις, επιτρέποντας παράλληλα την αναφορά από τρίτους για την υποστήριξη των Ρομά θυμάτων.

Η αστυνομία θα πρέπει να επιδιώξει τη βελτίωση των σχέσεων της με τις κοινότητες Ρομά και Ταξιδιωτών μέσω της αστυνόμευσης της κοινότητας και της πρόληψης του εγκλήματος, γεγονός που, με τη σειρά του, θα συμβάλει στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης και στη βελτίωση της αναφοράς περιστατικών.

Ειδικά σχέδια για τα εγκλήματα μίσους θα πρέπει επίσης να θεωρηθούν ως βασική στρατηγική, διασφαλίζοντας ότι η αστυνομία υιοθετεί μια δομημένη και προληπτική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους.

Η σύσταση [CM/Rec\(2024\)4](#) για την καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους τονίζει την ανάγκη να ενθαρρυνθεί η αναφορά εγκλημάτων μίσους, παρέχοντας πολλαπλές οδούς αναφοράς, συμπεριλαμβανομένων τόσο διαδικτυακών όσο και ανώνυμων επιλογών. Η προσέγγιση αυτή αποσκοπεί στο να καταστήσει την αναφορά πιο προσιτή, ιδίως για άτομα που ενδέχεται να μην εμπιστεύονται την αστυνομία ή να αντιμετωπίζουν άλλα εμπόδια.

Επιπλέον, η σύσταση καλεί για πρακτική υποστήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ώστε να μπορούν να λειτουργούν ως κέντρα αναφοράς τρίτων. Τα κέντρα αυτά παρέχουν εναλλακτικούς μηχανισμούς, όπως γραμμές άμεσης επικοινωνίας και ηλεκτρονικά συστήματα, που επιτρέπουν στα θύματα να αναφέρουν περιστατικά ανώνυμα και να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης.

Για την αντιμετώπιση της υποαναφοράς, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να συνεργαστούν με την κοινωνία των πολιτών για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις επιλογές αναφοράς και να διασφαλίσουν ότι αυτές οι επιλογές είναι ευρέως προσβάσιμες σε διάφορες γλώσσες και μορφές.

Η ενθάρρυνση της αναφοράς περιστατικών ρατσιστικής βίας συνδέεται στενά με την ανάγκη ανάπτυξης ευρύτερων μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης, όπως συναντήσεις διαβούλευσης μεταξύ αστυνομικών και εκπροσώπων των κοινοτήτων Ρομά και Ταξιδιωτών και η δημιουργία ειδικών μονάδων για τα εγκλήματα μίσους.

Επιπλέον, θα πρέπει να αναγνωριστεί ο ρόλος των αστυνομικών Ρομά στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης του κοινού, καθώς και η ικανότητα των συνδικάτων αστυνομικών Ρομά, όπου υπάρχουν, να ενημερώνουν για τις βέλτιστες πρακτικές.

CR ΦΥΛΛΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΔΙΩΝ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ

Η παρουσίαση αυτή παρέχει στους μαθητές τις βασικές γνώσεις για τον εντοπισμό, τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών. Βασίζεται στο διατομεακό ενημερωτικό δελτίο, το οποίο παρουσιάζει τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και τις εκθέσεις της ECRI, με σκοπό να διασφαλιστεί ότι η αστυνομία τηρεί τις νομικές της υποχρεώσεις όσον αφορά την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους.

Κατά τη διάρκεια αυτής της ενότητας, οι εκπαιδευτές θα πρέπει να υπενθυμίζουν στους συμμετέχοντες να ανατρέχουν στο ενημερωτικό δελτίο για επιπλέον παραδείγματα υποθέσεων του δικτύου, νομικές αναφορές και βασικούς ορισμούς. Δώστε έμφαση και ενσωματώστε την εθνική νομοθεσία, τις κατευθυντήριες γραμμές για την εκπαίδευση της αστυνομίας και τυχόν ειδικές πολιτικές σχετικά με τα εγκλήματα μίσους και τα εγκλήματα μίσους κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών.

Υπάρχουν δύο τρόποι για να το κάνετε αυτό, όπως αναφέρεται παρακάτω.

1. Ενσωματώστε τους εθνικούς νόμους και τις κατευθυντήριες γραμμές στις σχετικές ενότητες της παρουσίασης καθώς παρουσιάζετε κάθε θέμα.
2. Χρησιμοποιήστε τις τελικές διαφάνειες πόρων για να παρέχετε (εάν είναι διαθέσιμες):
 - ▶ το εθνικό νομικό πλαίσιο για τα εγκλήματα μίσους (νομοθεσία, ορισμοί, διατάξεις του ποινικού κώδικα)
 - ▶ τις εθνικές αστυνομικές πολιτικές και τις κατευθυντήριες γραμμές για την εκπαίδευση σχετικά με τις έρευνες για εγκλήματα μίσους
 - ▶ συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών.
 - ▶ εθνικά στοιχεία για τα εγκλήματα μίσους, συμπεριλαμβανομένων των καταγεγραμμένων περιπτώσεων και των τάσεων που σχετίζονται με τους Ρομά και τους Ταξιδιώτες.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΚΑΙ

Διαφάνεια 1 – Εισαγωγή και ιστορικό

Βασικά σημεία

- ▶ Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει αποφανθεί ότι η φυλετική διάκριση είναι ιδιαίτερα επιβλαβής και απαιτεί την έντονη αντίδραση του κράτους.
- ▶ Οι αρχές πρέπει να χρησιμοποιήσουν όλα τα διαθέσιμα μέσα για την καταπολέμηση του ρατσισμού και την προάσπιση των δημοκρατικών αξιών.
- ▶ Η ρατσιστική βία κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών αποτελεί σοβαρό πρόβλημα σε ολόκληρη την Ευρώπη.
- ▶ Η αστυνομία έχει αυξημένη υποχρέωση να διερευνά και να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Αυτή η ενότητα υπογραμμίζει τη νομική υποχρέωση της αστυνομίας να αντιμετωπίζει τα εγκλήματα μίσους που στοχεύουν τους Ρομά και τους Ταξιδιώτες.
- ▶ Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει τονίσει ότι τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν ειδικά μέτρα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας.
- ▶ Η μη τήρηση των μέτρων αυτών συνιστά παραβίαση των υποχρεώσεων σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Διαφάνεια 2 – Τι είναι τα εγκλήματα μίσους κατά των Ρομά και κατά των Τσιγγάνων;

Βασικά σημεία

- ▶ Το έγκλημα μίσους είναι ένα ποινικό αδίκημα που διαπράττεται με στοιχείο μίσους, δηλαδή που υποκινείται, εν όλω ή εν μέρει, από προκατάληψη, μεροληψία ή περιφρόνηση.
- ▶ Το στοιχείο μίσους μπορεί να βασίζεται στην πραγματική ή υποτιθέμενη ταυτότητα του θύματος ως Ρομά ή Ταξιδιώτη.
- ▶ Στα θύματα μπορούν να περιλαμβάνονται και άτομα που δεν ανήκουν στη φυλή των Ρομά, αλλά έχουν σχέση με τους Ρομά (σύντροφοι, δικηγόροι, ακτιβιστές).
- ▶ Τα εγκλήματα μίσους κυμαίνονται από καθημερινή διάκριση και μικροεπιθετικότητα έως βία, τρομοκρατία και γενοκτονία.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Το στοιχείο του μίσους είναι κεντρικό για τον ορισμό του εγκλήματος μίσους.
- ▶ Οι αξιωματικοί πρέπει να αναγνωρίζουν ότι, ακόμη και αν ένα έγκλημα φαίνεται τυχαίο, μπορεί να έχει υποκινηθεί από προκατάληψη εναντίον των Ρομά ή των Ταξιδιωτών.
- ▶ Οι ανεπαρκείς έρευνες οδηγούν σε υποαναφορά και ατιμωρησία.

Διαφάνεια 3 – Βασικά στοιχεία αποτελεσματικών ερευνών

Βασικά σημεία

- ▶ Οι αρχές πρέπει να διερευνούν ενεργά τα ρατσιστικά κίνητρα σε βίαια εγκλήματα που αφορούν τόσο δημόσιους λειτουργούς όσο και ιδιώτες.
- ▶ Η μη διερεύνηση των προκαταλήψεων μπορεί να συνιστά παραβίαση των υποχρεώσεων για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- ▶ Παραδείγματα υποθέσεων: *Nachona και άλλοι κατά Βουλγαρίας* (2005) – Υπερβολική χρήση βίας από την αστυνομία κατά Ρομά ανδρών, παράλειψη διερεύνησης φυλετικών προκαταλήψεων. *Balázs κατά Ουγγαρίας* (2015) – Παράβλεψη ρητορικής μίσους κατά τη διερεύνηση, υπονόμηση της δικαιοσύνης. *Žečić κατά Κροατίας* (2007) – Η υποχρέωση διερεύνησης φυλετικών προκαταλήψεων ισχύει και για εγκλήματα που διαπράττονται από ιδιώτες.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Οι ερευνητές πρέπει να θέτουν βασικά ερωτήματα: το θύμα στοχοποιήθηκε λόγω της εθνικότητάς του; Υπήρξαν ρατσιστικές προσβολές ή συνδέσεις με εξτρεμιστικές ομάδες; Η διερεύνηση των κινήτρων μίσους δεν είναι προαιρετική, αλλά νομική υποχρέωση.

Διαφάνεια 4 – Υποχρεώσεις του κράτους: ουσιαστικό σκέλος

Βασικά σημεία

- ▶ Ουσιαστικό σκέλος: εάν οι διακριτικές συμπεριφορές ήταν ή όχι αιτιώδης παράγοντας της αμφισβητούμενης συμπεριφοράς.
- ▶ Σχετικές υποθέσεις: *Stoica κατά Ρουμανίας* (2008), παράγραφος 118· *Antayev και άλλοι κατά Ρωσίας* (2014), παράγραφος 123· *Aghdgomelashvili και Japaridze v. Γεωργία* (2020), παράγραφος 46.
- ▶ Κατ' αρχήν, το βάρος της απόδειξης βαρύνει τον αιτούντα.
- ▶ Ωστόσο, όταν τα γεγονότα είναι εξ ολοκλήρου ή σε μεγάλο βαθμό γνωστά αποκλειστικά στις αρχές, το βάρος μετατίθεται στις αρχές, οι οποίες οφείλουν να παράσχουν ικανοποιητική και πειστική εξήγηση.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Τα δικαστήρια αξιολογούν εάν η διάκριση συνέβαλε στην παραβίαση των δικαιωμάτων.
- ▶ Οι αρχές πρέπει να αντικρούουν τους ισχυρισμούς περί μεροληψίας με σαφή αποδεικτικά στοιχεία, διαφορετικά διακινδυνεύουν να παραβιάσουν το άρθρο 14 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.
- ▶ Η μη αναγνώριση της μεροληψίας συμβάλλει στη θεσμική ατιμωρησία.

Διαφάνεια 5 – Υποχρεώσεις του κράτους: διαδικαστικό σκέλος

Βασικά σημεία

- ▶ Διαδικαστικό σκέλος: το κράτος έχει την υποχρέωση να διερευνά πιθανά ρατσιστικά κίνητρα για πράξεις βίας.
- ▶ Όταν οι φυλετικές αντιλήψεις οδήγησαν σε βίαιη πράξη, οι αρχές πρέπει να διεξάγουν επίσημη έρευνα με σθένος και αμεροληψία (*Nachona και άλλοι κατά Βουλγαρίας*, 2005, παράγραφος 160).

- ▶ Η αποτυχία να αποκαλυφθούν τα διακριτικά κίνητρα και η αντιμετώπιση των εγκλημάτων που διαπράττονται με προκατάληψη ως συνηθισμένα αδικήματα αγνοεί τον καταστροφικό τους αντίκτυπο στα θεμελιώδη δικαιώματα.
- ▶ Η υποχρέωση απόδειξης των διακριτικών κινήτρων είναι υποχρέωση καταβολής κάθε δυνατής προσπάθειας – οι αρχές πρέπει να πράττουν ό,τι είναι λογικό υπό τις περιστάσεις.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Η αστυνομία πρέπει να διερευνά ενεργά τα κίνητρα μίσους και να μην τα απορρίπτει ως απλά εγκλήματα.
- ▶ Οι αρχές πρέπει να αναζητούν δείκτες προκατάληψης, να ανακρίνουν μάρτυρες και να αναλύουν τα πρότυπα της στοχευμένης βίας.

Διαφάνεια 6 – Εντοπισμός και καταγραφή ρατσιστικών περιστατικών

Βασικά σημεία

- ▶ Η Γενική Σύσταση Πολιτικής αριθ. 11 της ECRI ορίζει ως ρατσιστικό περιστατικό κάθε περιστατικό που θεωρείται ρατσιστικό από το θύμα ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο.
- ▶ Η αστυνομία πρέπει να καταγράφει τα περιστατικά μίσους, ακόμη και αν δεν πληρούν τα κριτήρια για ποινική δίωξη.
- ▶ Η σωστή καταγραφή βοηθά στην παρακολούθηση των τάσεων και στη διασφάλιση της λογοδοσίας.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Η αντίληψη έχει σημασία: εάν ένα θύμα πιστεύει ότι ένα έγκλημα ήταν ρατσιστικό, η αστυνομία πρέπει να το καταγράψει και να το διερευνήσει αναλόγως.
- ▶ Η μη καταγραφή των εγκλημάτων μίσους συγκαλύπτει την πραγματική έκταση του προβλήματος.

Διαφάνεια 7 – Χρήση δεικτών προκατάληψης για τον εντοπισμό εγκλημάτων μίσους

Βασικά σημεία

- ▶ Οι δείκτες προκατάληψης είναι αντικειμενικά γεγονότα, περιστάσεις ή μοτίβα που υποδηλώνουν κίνητρα μίσους.
- ▶ Το Συμβούλιο της Ευρώπης τονίζει ότι οι δείκτες προκατάληψης πρέπει να αναπτυχθούν σε συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών.

- ▶ Οι δείκτες προκατάληψης χρησιμεύουν ως έμμεσες αποδείξεις, αλλά δεν αποδεικνύουν απαραίτητα το κίνητρο μίσους.
- ▶ Η αστυνομία πρέπει να καταγράφει και να λαμβάνει υπόψη τους δείκτες προκατάληψης κατά την εξέταση των θυμάτων και τη διερεύνηση περιπτώσεων βίας κατά Ρομά και Ταξιδιώτες.

Διαφάνεια 8 – Δείκτες προκατάληψης: αντίληψη των θυμάτων και των μαρτύρων

Βασικά σημεία

- ▶ Η αντίληψη του θύματος είναι καθοριστική για τον ορισμό ενός ρατσιστικού περιστατικού.
- ▶ Η Γενική Σύσταση Πολιτικής αριθ. 11 της ECRI ορίζει ότι ρατσιστικό περιστατικό είναι «οποιοδήποτε περιστατικό που θεωρείται ρατσιστικό από το θύμα ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο».
- ▶ Παραδείγματα: *Paketova και άλλοι κατά Βουλγαρίας* (2022) – Οικογένειες Ρομά αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους λόγω ρατσιστικών διαδηλώσεων.
- ▶ *Burlya και άλλοι κατά Ουκρανίας* (2018) – Ρομά ανέφεραν ότι εγκατέλειψαν τα σπίτια τους λόγω ρατσιστικών απειλών και βίας από τον όχλο.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Η αστυνομία πρέπει πάντα να λαμβάνει υπόψη την αντίληψη του θύματος κατά την αξιολόγηση των προκαταλήψεων που οδήγησαν στο έγκλημα.
- ▶ Ακόμη και αν δεν υπάρχουν άμεσες αποδείξεις προκατάληψης, πρέπει να εξεταστεί το πλαίσιο του εγκλήματος.

Διαφάνεια 9 – Δείκτες προκατάληψης: ρατσιστικά σχόλια ή γκράφιτι

Βασικά σημεία

- ▶ Υπήρχαν σχόλια, γραπτές δηλώσεις, χειρονομίες ή γκράφιτι που υποδηλώνουν προκατάληψη;
- ▶ Αυτό περιλαμβάνει ρατσιστικές προσβολές, στερεότυπα και προκαταλήψεις κατά των Ρομά.
- ▶ Παραδείγματα: *Stoica κατά Ρουμανίας* (2008) – Αστυνομικοί χρησιμοποίησαν ρατσιστικές προσβολές κατά τη διάρκεια επίθεσης εναντίον Ρομά.

- ▶ *Petrovoulou-Tsakiris κατά Ελλάδα* (2007) – Οι αρχές αγνόησαν τις ρατσιστικές προσβολές κατά των Ρομά κατά τη διάρκεια περιπτώσεων αστυνομικής βίας.
- ▶ *Lingurar κατά Ρουμανίας* (2019) – Αστυνομικοί χρησιμοποίησαν ρατσιστικές προσβολές κατά τη διάρκεια επιδρομών σε οικισμούς Ρομά.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Οι ρατσιστικές προσβολές αποτελούν ισχυρό δείκτη προκατάληψης και πρέπει πάντα να καταγράφονται στις έρευνες για εγκλήματα μίσους.

Διαφάνεια 10 – Δείκτες προκατάληψης: στοχευμένη τοποθεσία

Βασικά σημεία

- ▶ Το έγκλημα διαπράχθηκε σε γειτονιά Ρομά, οικισμό, πολιτιστικό χώρο ή άλλο σημαντικό μέρος;
- ▶ Παραδείγματα: *R.B. κατά Ουγγαρίας* (2016) – Μια γειτονιά Ρομά υπέστη αντι-Ρομά διαδηλώσεις και άμεσες απειλές.
- ▶ Η έδρα της μη κυβερνητικής οργάνωσης των Ρομά Amalirpe στη Βουλγαρία υπέστη βανδαλισμούς, με ρατσιστικά και αντι-Ρομά συνθήματα να έχουν γραφτεί με σπρέι στο κτίριο.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Τα εγκλήματα μίσους συχνά στοχεύουν συμβολικούς χώρους με σκοπό να εκφοβίσουν ολόκληρη την κοινότητα.

Διαφάνεια 11 – Δείκτες προκατάληψης: το υπόβαθρο του υπόπτου

Βασικά σημεία

- ▶ Ο ύποπτος ανήκει σε διαφορετική εθνοτική ή φυλετική ομάδα από το θύμα;
- ▶ Ο ύποπτος ανήκει σε ομάδα μίσους ή εξτρεμιστικό κίνημα;
- ▶ Παραδείγματα: *Šečić κατά Κροατίας* (2007) – Οι επιτιθέμενοι ενός Ρομά άνδρα ήταν μέλη μιας ακροδεξιής ομάδας γνωστής για εγκλήματα μίσους.
- ▶ *Király και Dömötör κατά Ουγγαρίας* (2017) – Μεγάλης κλίμακας διαδηλώσεις κατά των Ρομά που οργανώθηκαν από ακροδεξιές ομάδες οδήγησαν σε συντονισμένη εκφοβισμό των κοινοτήτων των Ρομά.

- ▶ *Vona κατά Ουγγαρίας* (2013) – Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι οι παραστρατιωτικού τύπου πορείες κατά των κοινοτήτων Ρομά συνιστούσαν πράξεις μεγάλης κλίμακας ρατσιστικού εκφοβισμού.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Εάν ένας ύποπτος έχει εξτρεμιστικές συνδέσεις, αυτό πρέπει να επισημανθεί ως πιθανός δείκτης μεροληψίας.

Διαφάνεια 12 – Δείκτες προκατάληψης: σύμβολα μίσους και πολιτικό πλαίσιο

Βασικά σημεία

- ▶ Βρέθηκαν σύμβολα μίσους (ναζιστικά σύμβολα, σύμβολα της Κου Κλουξ Κλαν, κελτικοί σταυροί) στον τόπο του εγκλήματος;
- ▶ Το περιστατικό συνέβη εν μέσω αντι-Ρομά πολιτικής ρητορικής;
- ▶ Παραδείγματα: *Alkoní κατά Μαυροβουνίου* (2017) – Ρατσιστικά μηνύματα γράφτηκαν στο σπίτι μιας οικογένειας Ρομά, προτρέποντάς τους να εγκαταλείψουν τη γειτονιά.
- ▶ *Vona κατά Ουγγαρίας* (2013) – Η ρητορική μίσους και η ακροδεξιά ρητορική κατά τη διάρκεια των εκλογικών περιόδων συνέβαλαν στην αύξηση της βίας κατά των Ρομά.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Τα εγκλήματα μίσους συχνά κλιμακώνονται σε περιβάλλοντα με έντονο πολιτικό κλίμα, όπου οι Ρομά χρησιμοποιούνται ως εξιλαστήρια θύματα.

Διαφάνεια 13 – Δείκτες προκατάληψης: άλλα

Βασικά σημεία

- ▶ Ήταν το θύμα ορατά αναγνωρίσιμο ως Ρομά ή Ταξιδιώτης Ρούχα, γλώσσα, παραδοσιακή εμφάνιση.
- ▶ Υπάρχει κάποιο άλλο σαφές κίνητρο; Η απουσία άλλου κινήτρου ενισχύει την υπόθεση της προκατάληψης.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Εάν το θύμα είναι σαφώς αναγνωρίσιμο ως Ρομά ή Ταξιδιώτης, αυτό θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο της έρευνας.

Διαφάνεια 14 – Υποστήριξη και προστασία των θυμάτων

Βασικά σημεία

- ▶ Τα θύματα εγκλημάτων μίσους απαιτούν εξατομικευμένη εκτίμηση κινδύνου και προστασία.
- ▶ Τα εγκλήματα μίσους προκαλούν σοβαρό τραύμα και δευτερογενή θυματοποίηση.
- ▶ Οι γυναίκες Ρομά, τα άτομα με αναπηρία Ρομά και οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, οι αμφιφυλόφιλοι, οι τρανς, οι queer και άλλοι (LGBTQ+) Ρομά αντιμετωπίζουν πολλαπλές διακρίσεις.
- ▶ Η αστυνομία πρέπει να διασφαλίζει ότι τα θύματα έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Η διατομεακότητα έχει σημασία – ορισμένα θύματα αντιμετωπίζουν πολλαπλές ευάλωτες καταστάσεις.
- ▶ Η αστυνομία πρέπει να διασφαλίζει την προστασία των θυμάτων και να αποτρέπει αντίποινα.

Διαφάνεια 15 – Αντιμετώπιση του ρατσιστικού προφίλ

Βασικά σημεία

- ▶ Η ECRI ορίζει τη φυλετική προφίλ ως αδικαιολόγητη χρήση της εθνικότητας στην αστυνόμευση.
- ▶ Οι Ρομά υποβάλλονται σε δυσανάλογα συχνούς ελέγχους, έρευνες και επιδρομές από την αστυνομία.
- ▶ Η διαμόρφωση προφίλ υπονομεύει την εμπιστοσύνη και αποθαρρύνει τους Ρομά από το να ζητούν την προστασία της αστυνομίας.

Σημειώσεις

- ▶ Το φυλετικό προφίλ υπονομεύει την εμπιστοσύνη μεταξύ της αστυνομίας και των κοινοτήτων.
- ▶ Οι αξιωματικοί πρέπει να λάβουν εκπαίδευση για την αποφυγή διακριτικών πρακτικών.

Διαφάνεια 16 – Ενθάρρυνση αναφοράς εγκλημάτων μίσους

Βασικά σημεία

- ▶ Πολλοί Ρομά και Ταξιδιώτες δεν αναφέρουν εγκλήματα μίσους επειδή δεν εμπιστεύονται ή φοβούνται την αστυνομία.

- ▶ Οι λύσεις περιλαμβάνουν:
 - ανώνυμες επιλογές αναφοράς (τηλεφωνικές γραμμές, ηλεκτρονικά έντυπα)
 - αναφορά τρίτων, αναφορά μέσω μη κυβερνητικές οργανώσεις
 - πρωτοβουλίες κοινοτικής συμμετοχής.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Η ενθάρρυνση των θυμάτων να καταγγέλλουν τα περιστατικά απαιτεί την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μέσω δίκαιης μεταχείρισης και προσβάσιμων μηχανισμών αναφοράς.

Διαφάνεια 17 – Εθνικό νομικό και πολιτικό πλαίσιο (να προστεθεί από τους εκπαιδευτές)

Βασικά σημεία

- ▶ Εθνικοί νόμοι και νομικοί ορισμοί για τα εγκλήματα μίσους.
- ▶ Εθνικές αστυνομικές πολιτικές και κατευθυντήριες γραμμές κατάρτισης σχετικά με τα εγκλήματα μίσους.
- ▶ Εθνικά στοιχεία σχετικά με τα εγκλήματα μίσους κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών.

Διαφάνεια 18 – Συμπέρασμα και βασικά συμπεράσματα

Βασικά σημεία

- ▶ Η αστυνομία πρέπει να διερευνά διεξοδικά τα ρατσιστικά κίνητρα σε βίαια εγκλήματα.
- ▶ Η μη εξέταση των κινήτρων που βασίζονται σε προκαταλήψεις παραβιάζει τις υποχρεώσεις σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- ▶ Οι δείκτες προκατάληψης πρέπει να παρακολουθούνται ενεργά.
- ▶ Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης με τις κοινότητες των Ρομά απαιτεί δίκαιη αστυνόμευση και προληπτική συμμετοχή.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Η αποτελεσματική αστυνόμευση απαιτεί λογοδοσία, δικαιοσύνη και εμπιστοσύνη.
- ▶ Η εξασφάλιση της κατάλληλης αντίδρασης στα εγκλήματα μίσους ωφελεί την αστυνομία και ενισχύει τη δημόσια ασφάλεια.

ΡΙΖΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΤΣΙΓΓΑΝΙΣΜΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ

Αυτή η παρουσίαση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να προσαρμοστεί παράλληλα με την κύρια παρουσίαση της εκπαίδευσης για να εισαγάγει το συνολικό θέμα. Οι διαφάνειες πρέπει να χρησιμοποιηθούν πριν από τη συζήτηση των σύγχρονων ερευνών για εγκλήματα μίσους και των δεικτών προκατάληψης. Οι εκπαιδευτές πρέπει να ενθαρρύνουν τους συμμετέχοντες να συνδέσουν την ιστορική διάκριση με τις σημερινές προκλήσεις της αστυνομίας. Ενθαρρύνετε τους αξιωματικούς να αναλογιστούν τοπικά παραδείγματα θεσμικού ρατσισμού και τάσεων εγκλημάτων μίσους.

Το περιεχόμενο της παρουσίασης βασίζεται στην έκθεση με τίτλο «**Αντιτσιγγανισμός: αιτίες, επικράτηση, συνέπειες, πιθανές απαντήσεις**», η οποία εκπονήθηκε υπό την καθοδήγηση της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων του Συμβουλίου της Ευρώπης για θέματα Ρομά και Ταξιδιωτών και της **Ψηφίσματος 2523 (2023)** της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης και της αντίστοιχης έκθεσής της σχετικά με τον θεσμικό ρατσισμό των αρχών επιβολής του νόμου κατά των Ρομά και των Ταξιδιωτών.

Διαφάνεια 1 – Οι ρίζες του αντιτσιγγανισμού

Κύρια σημεία

- ▶ Ιστορικός αποκλεισμός, αντίληψη των Ρομά ως απάτριδων ξένων, νομικός και κοινωνικός αποκλεισμός.
- ▶ Θρησκευτικός και πολιτισμικός στιγματισμός. Οι χριστιανικοί μύθοι χαρακτήριζαν τους Ρομά ως αμαρτωλούς ή καταραμένους, ενισχύοντας τις βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις. Οι Ρομά υποδουλώθηκαν στην Ανατολική Ευρώπη.
- ▶ Φυλετική ταξινόμηση και «επιστημονικός» ρατσισμός. Κατά τη διάρκεια του 18ου και 19ου αιώνα, η «φυλετική επιστήμη» παρουσίαζε ψευδώς τους Ρομά ως εγκληματίες και κατώτερους. Οι ευγονικές πολιτικές οδήγησαν σε αναγκαστική στείρωση, διαχωρισμό και γενοκτονία.
- ▶ Αποικιακά στερεότυπα και ο μύθος των «Τσιγγάνων»: Οι Ρομά ρομαντικοποιήθηκαν ως εξωτικοί εντούτοις επικίνδυνοι, δικαιολογώντας τοιουτοτρόπως έννομη διάκριση.

Διαφάνεια 2 – Η κλίμακα και μορφές βίας κατά των Ρομά

Κύρια σημεία

- ▶ Εκδηλώσεις αντι-τσιγγανισμού: εγκλήματα μίσους, διακρίσεις, διαχωρισμός στα σχολεία, αστυνομική βία, αναγκαστικές εκκενώσεις και επιθέσεις από όχλους.
- ▶ Δομικές διακρίσεις: οι Ρομά αντιμετωπίζουν αποκλεισμό στον τομέα της στέγασης, της εκπαίδευσης και της απασχόλησης.
- ▶ Άρνηση και παραποίηση του Ολοκαυτώματος των Ρομά: η μη αναγνώριση των ιστορικών αδικιών ενισχύει τον σύγχρονο αποκλεισμό.
- ▶ Συνεργία του κράτους και ατιμωρησία: οι αποτυχίες της αστυνομίας ενθαρρύνουν τους δράστες της βίας κατά των Ρομά.

Διαφάνεια 3 – Αστυνομική βία και υπερβολική χρήση βίας

Κύρια σημεία

- ▶ Τεκμηριωμένες υποθέσεις: αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου κατά της Βουλγαρίας, της Ελλάδας, της Ουγγαρίας, της Βόρειας Μακεδονίας, της Ρουμανίας και της Σλοβακίας.
- ▶ Βία με αποτέλεσμα θάνατο: πολλαπλές περιπτώσεις όπου η αστυνομική βία οδήγησε σε θάνατους.
- ▶ Αποτυχία των ερευνών: συστηματική ατιμωρησία στην αντιμετώπιση της αστυνομικής βίας κατά των Ρομά.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Συζητήστε τα πορίσματα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σχετικά με την υπερβολική χρήση βίας, συμπεριλαμβανομένων περιπτώσεων όπου Ρομά έχασαν τη ζωή τους λόγω αστυνομικών ενεργειών.
- ▶ Επισημάνετε την υπόθεση *Nachova* και άλλοι κατά *Βουλγαρίας*, όπου το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι οι αρχές δεν διερεύνησαν τα φυλετικά κίνητρα στις δολοφονίες από την αστυνομία.

- ▶ Εξηγήστε ότι η ατιμωρησία καλλιεργεί μια κουλτούρα βίας, καθώς οι δράστες δεν αναμένουν συνέπειες.

Διαφάνεια 4 – Επιδρομές σε καταυλισμούς Ρομά

Κύρια σημεία

- ▶ Βίαιες επιδρομές της αστυνομίας: Οι κοινότητες Ρομά συχνά στοχοποιούνται με ψευδείς προφάσεις.
- ▶ Επιπτώσεις: τραύματα, καταστροφή περιουσιών, αναγκαστική εκτόπιση.
- ▶ Ευρήματα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου: οι επιδρομές δικαιολογούνται με ρατσιστικά στερεότυπα και πολιτικούς εξιλαστήριους τράγους.
- ▶ Αποτυχία της κρατικής προστασίας: η αστυνομία δεν προλαμβάνει τις επιθέσεις του όχλου εναντίον των Ρομά.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Περιγράψτε υποθέσεις όπως η *Lingurar κατά Ρουμανίας*, όπου το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι μια αστυνομική επιδρομή είχε ρατσιστικά κίνητρα.
- ▶ Εξηγήστε ότι οι επιδρομές συχνά δικαιολογούνται με ρατσιστικές αφηγήσεις, που στιγματίζουν τους Ρομά ως εγκληματίες.
- ▶ Επισημάνετε περιπτώσεις όπου η αστυνομία δεν παρενέβη ενάντια σε βίαιους όχλους που επιτέθηκαν σε οικισμούς Ρομά.

Διαφάνεια 5 – Εθνικό προφίλ και αστυνομικοί έλεγχοι

Βασικά σημεία

- ▶ Συχνή στοχοποίηση των Ρομά και των Ταξιδιωτών σε ελέγχους ρουτίνας.
- ▶ Φυλετικό προφίλ: η αστυνομία σταματά, ψάχνει και ανακρίνει τους Ρομά δυσανάλογα.
- ▶ Ποινικοποίηση της φτώχειας: η επαιτεία και η παράνομη στέγαση αντιμετωπίζονται ως εγκλήματα.
- ▶ Επιπτώσεις: ταπείνωση, δυσπιστία και φόβος απέναντι στην αστυνομία.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Ορισμός του φυλετικού προφίλ: χρήση της εθνικότητας για σκοπούς ελέγχου, επιτήρησης ή έρευνας χωρίς αντικειμενική αιτιολόγηση.
- ▶ Αναφορά στη Γενική Σύσταση Πολιτικής αριθ. 11 της ECRI κατά του φυλετικού προφίλ.

- ▶ Χρησιμοποιήστε την Απόφαση 2523 της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης: οι συστηματικοί έλεγχοι των Ρομά αυξάνουν τη δυσπιστία προς την αστυνομία.

Διαφάνεια 6 – Εγκλήματα μίσους και πολιτικές ρητορικές εκφράσεις μίσους κατά των Ρομά

Κύρια σημεία

- ▶ Τα εγκλήματα μίσους κατά των Ρομά είναι ευρέως διαδεδομένα, αλλά δεν καταγγέλλονται επαρκώς. Οι Ρομά φοβούνται αντίποινα και την αδράνεια της αστυνομίας, με αποτέλεσμα να καταγγέλλουν ελάχιστα τα περιστατικά.
- ▶ Βίαιες επιθέσεις πολιτών κατά των κοινοτήτων Ρομά και Ταξιδιωτών. Ανεπαρκής παρέμβαση της αστυνομίας για την πρόληψη ή τη διακοπή των επιθέσεων.
- ▶ Ο ακροδεξιός πολιτικός λόγος τροφοδοτεί τα εγκλήματα μίσους. Οι πολιτικοί και τα μέσα ενημέρωσης διαδίδουν αντι-Ρομά αφηγήσεις, παρουσιάζοντας τους Ρομά ως εγκληματίες ή παράσιτα.
- ▶ Η ρητορική μίσους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κλιμακώνει τη βία στον πραγματικό κόσμο. «Ακροδεξιές» ομάδες και εξτρεμιστές επιτίθενται σε κοινότητες Ρομά.

Διαφάνεια 7 – Αναγκαστικές εκκενώσεις και διακρίσεις στον τομέα της στέγασης

Βασικά σημεία

- ▶ Οι αναγκαστικές εκδιώξεις ως μορφή συστηματικής διάκρισης. Οι Ρομά εκδιώκονται χωρίς να τους παρέχεται εναλλακτική στέγαση, με αποτέλεσμα να καταλήγουν άστεγοι και να υφίστανται κοινωνικό αποκλεισμό.
- ▶ Οι δημοτικοί κανονισμοί δικαιολογούν τον διαχωρισμό και τον εκτοπισμό. Οι Ρομά απομονώνονται σε φτωχές, περιθωριοποιημένες περιοχές, συχνά σε γκέτο ή άτυπους οικισμούς. Ο διακριτικός πολεοδομικός σχεδιασμός διατηρεί τους Ρομά στη φτώχεια και τους καθιστά ευάλωτους σε επιθέσεις.
- ▶ Ο ρόλος της αστυνομίας στις αναγκαστικές εκκενώσεις. Η αστυνομία συχνά πραγματοποιεί εκκενώσεις, υπονομεύοντας περαιτέρω την εμπιστοσύνη των Ρομά στις αρχές.

Διαφάνεια 8 – Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Βασικά σημεία

- ▶ Υποαναφορά των εγκλημάτων μίσους: οι Ρομά φοβούνται αντίποινα και την αδράνεια της αστυνομίας.
- ▶ Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου: τα κράτη πρέπει να διερευνούν τα κίνητρα προκατάληψης στα εγκλήματα μίσους.
- ▶ Νομικά εμπόδια: οι Ρομά αντιμετωπίζουν διακρίσεις στο πλαίσιο των δικαστικών συστημάτων.
- ▶ Συστάσεις: βελτίωση της νομικής συνδρομής, της υποστήριξης των θυμάτων και της κατάρτισης των εισαγγελέων.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Εξηγήστε ότι η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου απαιτεί από την αστυνομία να αποκαλύπτει τα ρατσιστικά κίνητρα στα εγκλήματα μίσους.
- ▶ Αναφερθείτε στην υπόθεση *Šečić κατά Κροατίας*, στην οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο διαπίστωσε παράλειψη διερεύνησης των ρατσιστικών κινήτρων σε μια επίθεση εναντίον ενός θύματος Ρομά.
- ▶ Τονίστε τη σημασία των δεικτών προκατάληψης για τον εντοπισμό των εγκλημάτων μίσους.

Διαφάνεια 9 – Καλές πρακτικές και λύσεις

Βασικά σημεία

- ▶ Συλλογή δεδομένων: απαραίτητη για την παρακολούθηση των τάσεων όσον αφορά την αστυνομική βία και τα εγκλήματα μίσους.
- ▶ Ανεξάρτητοι μηχανισμοί καταγγελίας: διασφαλίζουν τη λογοδοσία για την κακή συμπεριφορά της αστυνομίας.
- ▶ Εκπαίδευση: η αστυνομία πρέπει να εκπαιδεύεται σε δείκτες προκατάληψης και αναγνώριση εγκλημάτων μίσους.
- ▶ Διάλογος και οικοδόμηση εμπιστοσύνης: συμμετοχή των κοινοτήτων Ρομά στις στρατηγικές αστυνόμευσης.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Επισημάνετε, όπου είναι δυνατόν, **προγράμματα** ή δραστηριότητες που έχουν εκπαιδέσει την αστυνομία σε θέματα διακρίσεων στις κοινότητες Ρομά.
- ▶ Συζητήστε πώς η εκπαίδευση στην πολιτισμική ευαισθητοποίηση συμβάλλει στην καταπολέμηση του αντιτσιγγανισμού.

Διαφάνεια 10 – Συμπέρασμα και βασικά συμπεράσματα

Βασικά σημεία

- ▶ Ο θεσμικός ρατσισμός πρέπει να αναγνωριστεί και να αντιμετωπιστεί. Απαιτούνται ανεξάρτητες έρευνες για τη λογοδοσία της αστυνομίας.
- ▶ Οι έρευνες για εγκλήματα μίσους πρέπει να αποκαλύπτουν τα κίνητρα προκατάληψης. Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης με τις κοινότητες των Ρομά είναι απαραίτητη για την καλύτερη αστυνόμευση.

Σημειώσεις ομιλητή

- ▶ Συνοψίστε τη σημασία της αναγνώρισης και της αντιμετώπισης της συστημικής διάκρισης.
- ▶ Ενισχύστε την ανάγκη για κατάλληλες έρευνες για εγκλήματα μίσους.
- ▶ Να επισημανθεί η σημασία της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης της αστυνομίας και των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΤΡΑΥΜΑ

Όταν ασχολείστε με ευαίσθητα ζητήματα, όπως η βία κατά των κοινοτήτων Ρομά, είναι απαραίτητο να καλλιεργήσετε ένα περιβάλλον μάθησης που χαρακτηρίζεται από σεβασμό και αποτελεσματικότητα. Μια προσέγγιση της εκπαίδευσης της αστυνομίας με γνώμονα το τραύμα είναι η κατάλληλη. Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο αναγνωρίζει το πιθανό τραύμα που έχουν βιώσει οι συμμετέχοντες, αλλά και διασφαλίζει ότι οι μέθοδοι εκπαίδευσης δεν προκαλούν ακούσια βλάβη. Ακολουθούν μερικές πρακτικές συμβουλές για τους εκπαιδευτές.

Δημιουργήστε ένα ασφαλές μαθησιακό περιβάλλον: Θεσπίστε σαφείς κατευθυντήριες γραμμές που προάγουν τον σεβασμό, την εμπιστευτικότητα και την ενσυναίσθηση κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών συνεδριών. Βεβαιωθείτε ότι όλοι οι συμμετέχοντες αισθάνονται ασφαλείς και υποστηριζόμενοι, αναγνωρίζοντας ότι ορισμένοι μπορεί να έχουν προσωπικές εμπειρίες που σχετίζονται με τα θέματα της εκπαίδευσης.

Χρησιμοποιήστε υλικό που είναι ευαίσθητο από πολιτισμική άποψη: αναπτύξτε εκπαιδευτικό περιεχόμενο που είναι σεβαστό και περιλαμβάνει την κουλτούρα των Ρομά. Αποφύγετε τα στερεότυπα και βεβαιωθείτε ότι τα σενάρια, όπως τα παιχνίδια ρόλων, είναι ρεαλιστικά και απαλλαγμένα από προκαταλήψεις. Αυτή η ευαισθησία βοηθά στην πρόληψη της επανειλημμένης τραυματικής εμπειρίας και προάγει ένα πιο περιεκτικό περιβάλλον.

Προσφέρετε επιλογές εξαίρεσης για ευαίσθητες δραστηριότητες: αναγνωρίστε ότι τα σενάρια παιχνιδιών ρόλων που περιλαμβάνουν βία ή διακρίσεις μπορεί να προκαλέσουν τραυματικές αντιδράσεις. Δώστε στους συμμετέχοντες την επιλογή να παρακολουθήσουν αντί να συμμετάσχουν σε αυτές τις δραστηριότητες, διασφαλίζοντας ότι η εξαίρεση δεν θα οδηγήσει σε κριτική ή αρνητικές συνέπειες.

Κάντε λεπτομερή ανασκόπηση μετά τις ασκήσεις ρόλων: μετά τη διεξαγωγή των σεναρίων ρόλων, διευκολύνετε τις συνεδρίες ανασκόπησης όπου οι συμμετέχοντες μπορούν να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, να συζητήσουν τις εμπειρίες τους και να επεξεργαστούν τα συναισθήματα που έχουν προκύψει.

Αυτή η πρακτική βοηθά στην άμβλυνση του ενδεχόμενου τραύματος και ενισχύει τη μάθηση.

Παρέχετε πρόσβαση σε πόρους υποστήριξης: βεβαιωθείτε ότι οι συμμετέχοντες γνωρίζουν τις διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης, εάν υπάρχουν, όπως συμβουλευτική ή ομάδες αλληλοϋποστήριξης, σε περίπτωση που χρειαστούν βοήθεια για να επεξεργαστούν τα συναισθήματα που προκλήθηκαν κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης. Η άμεση διαθεσιμότητα υποστήριξης υπογραμμίζει τη σημασία της ψυχικής υγείας και της ευημερίας.

Με την ενσωμάτωση αυτών των πρακτικών που λαμβάνουν υπόψη τα τραύματα, οι εκπαιδευτές μπορούν να δημιουργήσουν ένα μαθησιακό περιβάλλον που είναι σεβαστό, υποστηρικτικό και αποτελεσματικό. Αυτή η προσέγγιση θα πρέπει να έχει το πρόσθετο πλεονέκτημα της ενίσχυσης της ικανότητας των αστυνομικών να αλληλεπιδρούν με ενσυναίσθηση και επαγγελματισμό με όλες τις κοινότητες.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Το εργαλείο για αστυνομικούς σχετικά με τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο και τη μη διάκριση, με έμφαση στους Ρομά και τους Ταξιδιώτες, επισημαίνει μια σειρά σημαντικών πτυχών κατά τη συζήτηση των σχετικών προτύπων για την αστυνομία.

Οποιοσδήποτε, συμπεριλαμβανομένων των αστυνομικών, που θεωρεί ότι είναι προσωπικά και άμεσα θύμα παραβίασης ενός ή περισσότερων από τα δικαιώματά του που απορρέουν από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση, μπορεί να υποβάλει καταγγελία στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, οι αστυνομικοί έχουν το δικαίωμα να προστατεύονται σε επικίνδυνες καταστάσεις και να διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό, την κατάλληλη εκπαίδευση και επαρκείς πόρους.

Εάν ένας αστυνομικός πρέπει να δικαστεί σε ποινική διαδικασία για πράξεις που διέπραξε ως δημόσιος λειτουργός, ισχύουν όλα τα πρότυπα δίκαιης δίκης.

Θα πρέπει να διασφαλίζεται μια εύλογη προσδοκία ιδιωτικότητας στον χώρο εργασίας για τους αστυνομικούς, καθώς και προστασία από διακρίσεις σε σχέση με την πρόσληψη, τις συνθήκες εργασίας, τις προαγωγές, την ίση αμοιβή, την απόλυση ή την παρενόχληση.

Πρέπει να θεσπιστούν εύλογες ώρες εργασίας και περίοδοι ανάπαυσης, καθώς και επαρκής αμοιβή και κανονισμοί υγείας. Πρέπει να διασφαλίζονται η ασφάλιση ασθενείας και αναπηρίας σε περίπτωση ατυχημάτων κατά την εκτέλεση των καθηκόντων, καθώς και άλλα μέτρα κοινωνικής ασφάλισης (γονική άδεια, ευθύνες φροντίδας των παιδιών κ.λπ.).

Πολλοί αστυνομικοί έχουν κερδίσει υποθέσεις ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (κυρίως σε σχέση με θέματα μισθών και άλλες εργατικές διαφορές).

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει πλήρη επίγνωση των δυσκολιών (και των κινδύνων) που αντιμετωπίζει καθημερινά η αστυνομία και τις λαμβάνει υπόψη κατά την εξέταση καταγγελιών για ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικών.

Για λεπτομέρειες σχετικά με υποθέσεις που έχουν παραπεμφθεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από αστυνομικούς, βλ. το [Εγχειρίδιο για αστυνομικούς](#), σελίδες 43-45. Μια άλλη σχετική πηγή για τους εκπαιδευτές είναι το [«Εγχειρίδιο για την εκπαίδευση της αστυνομίας σε θέματα ισότητας και μη διακριτικής μεταχείρισης»](#), το οποίο είναι διαθέσιμο σε διάφορες γλώσσες.

Το Τμήμα Ρομά και Ταξιδιωτών του Συμβουλίου της Ευρώπης υποστηρίζει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή νόμων, πολιτικών, προγραμμάτων και μέτρων, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή των προτύπων του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να ωφελούνται πραγματικά οι Ρομά και οι Ταξιδιώτες, μεταξύ άλλων σε σχέση με την αστυνομία.

Ένα κρίσιμο στοιχείο της εκπαίδευσης των αστυνομικών για την αντιμετώπιση των εγκλημάτων με ρατσιστικό κίνητρο κατά των Ρομά είναι η διασφάλιση μιας συστηματικής προσέγγισης της επαγγελματικής ανάπτυξης. Μια βιώσιμη λύση θα ήταν η ενσωμάτωση των σχετικών προτύπων του Συμβουλίου της Ευρώπης και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στα προγράμματα σπουδών των αρχικών ή ενδοϋπηρεσιακών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της αστυνομίας.

Αυτά τα ενημερωτικά δελτία έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν τους εκπαιδευτές και τους επιμορφωτές της αστυνομίας να ενσωματώσουν τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τα εγκλήματα με ρατσιστικό κίνητρο κατά των Ρομά στα υπάρχοντα προγράμματα κατάρτισης που προσφέρονται από την αστυνομία και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (αστυνομικές ακαδημίες, αστυνομικές σχολές).

EL

www.coe.int

Το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ο κορυφαίος οργανισμός για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ήπειρο οργανισμός για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ήπειρο. Αποτελείται από 46 κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων όλων των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης έχουν υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, μια συνθήκη που αποσκοπεί στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εποπτεύει την εφαρμογή της Σύμβασης στα κράτη μέλη.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE